

ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในเชียงใหม่
ตามทฤษฎีของบุคคลเป้าหมาย
และผู้บริหารโครงการระดับต่าง ๆ

โดย

ผศ.ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ : หัวหน้าโครงการ
รศ.ดร.เทพ พงษ์พานิช

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

2531

หัวข้อวิจัย : ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ตามทรรศนะของบุคคล
เป้าหมายและผู้บริหารโครงการระดับต่าง ๆ

ผู้วิจัย : ผศ.ดร.วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ : หัวหน้าโครงการ
รศ.ดร.เทพ พงษ์พานิช

สถานที่ดำเนินการวิจัย : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
จังหวัดเชียงใหม่

สนับสนุนการเงินโดย : สภาวิจัยแห่งชาติ

ปีที่วิจัย : 2530

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประเมินคุณภาพของโครงการส่งเสริมการเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่ ตามทรรศนะของบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการ (2) เพื่อศึกษาความสัม-
พันธ์ระหว่างผลประเมินกับปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้
ประเมินผลโครงการ

ข้อมูลรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากการสุ่มแบบ Multi-stage Random
Sampling ประกอบด้วย ผู้บริหาร 19 คน เกษตรตำบล 53 คน เกษตรกรผู้นำ 110 คน
และเกษตรกรทั่วไป 331 คน รวมทั้งสิ้น 513 คน จากท้องที่อำเภอสันทราย แม่แตง สันป่าตอง
ฮอด เชียงดาว และแม่อาย การรวบรวมข้อมูลกระทำระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม
พ.ศ. 2530

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์สำหรับเกษตรกร และแบบสอบถามสำหรับ
เกษตรตำบล และผู้บริหารโครงการ เครื่องมือนี้นับได้ว่า-

คัดแปลงมาจากแบบการประเมินผลของ Young และ Cunningham การทดสอบ
เบื้องต้นพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นตั้งแต่ .88 - .95

ผลการวิจัย ปรากฏดังนี้

1. ผลประเมินด้านการบริการข่าวสารของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโดยส่วนรวมอยู่ในระดับ "ดี" ความเต็มใจช่วยเหลือเกษตรกรได้รับค่าผลประโยชน์เฉลี่ยสูงสุด ความรวดเร็วในการบริการข่าวสารได้ค่าคะแนนต่ำสุด
2. ผลประเมินด้านคุณภาพของเกษตรกรตำบลโดยส่วนรวมอยู่ในระดับ "ดี" ค่าผลประโยชน์ด้านมนุษยสัมพันธ์ของเกษตรกรตำบลต่อประชาชนมีค่าคะแนนสูงสุด การชวนช่วยหาความรู้ของเกษตรกรตำบลได้ค่าคะแนนต่ำสุด
3. ผลประเมินด้านการใช้วิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับปานกลาง การเยี่ยมเยียนของเกษตรกรตำบลที่บ้านเกษตรกรได้รับค่าผลประโยชน์สูงสุด การจัดทัศนศึกษาได้รับค่าผลประโยชน์ต่ำสุด
4. ผลกระทบของโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ปรากฏว่าโครงการที่ดำเนินไปแล้วทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นแต่ความเป็นอยู่ของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงเพียงระดับปานกลาง
5. ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีทัศนคติไม่แตกต่างกันทางสถิติในเรื่องนี้
6. ผลประเมินโครงการมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรต่อไปนี้ จำนวนครั้งที่ให้พบเกษตรกรตำบล ตำแหน่งในกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร ความถี่ในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม
7. ผลประเมินโครงการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับความพึงพอใจในการทำงานของเกษตรกรตำบลและผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางลบกับระดับอายุ
8. ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการประเมินผลพบว่าชุดของผู้บริหารและเกษตรกรตำบล ($n = 72$) มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น $= .95$ ชุดของบุคคลเป้าหมาย $n = 441$) มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวม $= .85$

Research Title : An Assessment of Agricultural Extension Programs as
Perceived by Extension Clientele and Program Administrators
in Chiang Mai , Thailand

Name : Assistant Professor Wittaya Damrongkiattisak, Ph.D
Associate Professor Thep Phongpanich, Ph.D.

Institution : Department of Agricultural Extension, Maejo Institute of
of Agricultural Technology

Supported by : National Research Council

Year : 1987

Abstract

The objectives of the study were : (1) to assess the quality of agricultural extension program as perceived by extension clientele and program administrators in Chiangmai, Thailand (2) to study the relationship between agricultural program ratings and personal factors, and (3) to test reliability scores of the evaluative instruments

Data were collected from farmers by personal interview and from the program administrators by questionnaires, during march - May 1987. Respondents included 19 program administrators, 53 tambol extension agents, 110 contact farmers, and 331 average farmers in the District of Sansai, Maatang , Sanpatong, Hot , Chiangdown, and Mae-eye.

An instrument developed by Young and Cunningham (1977) was identified and modified. The instrument pretest resulted in coefficients of reliability ranging from .88 - .95.

Major results of the study were :

1. The overall mean evaluative scores of the Information Section was at a "good" level. The "Personal assistance from extension agent" received the highest mean score, while the "Information is quickly available on request" received the lowest rating.
2. The total mean score of the Extension agent Section was at a "Good" level. The "Human relationship of agents with the public" had the highest mean score, The "Seeking knowledge and training of agents" had the lowest mean.
3. The total score of the Extension methods Section was at a "fair" level. "Farm visits by agents" was rated highest, while "Field Trip" was rated lowest.
4. The Extension Program had a strong impact upon the farmers in new technology utilization, however, it had only "moderate" influence on improving farmers' standard of living.
5. The overall rating of the total Agricultural Extension Program was at a "fair" level. There was no statistically difference in perception among the four groups surveyed
6. The following farmer's personal factors were significantly associated with program evaluation scores : (a) number of personal contacts with the agents, (b) position in groups, (c) agricultural group membership, (d) frequency in attending group meeting.

คำนำ

การเขียนผลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนพยายามเขียนเฉพาะสิ่งที่เห็นว่าจำเป็น ไม่ต้อง
การให้เป็นผลงานวิจัย "เล่มโต" แต่ประการใด

เนื่องจากการวิจัยมีผู้ร่วมดำเนินงาน 2 ท่าน การทำงานได้แบ่งภาระกันดังนี้

ดร.วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ ในฐานะหัวหน้าโครงการ รับผิดชอบด้าน (1) การ
วางแผนการวิจัย (2) การตรวจเอกสาร (3) การวางกรอบแนวความคิด (4) กำหนดขอบเขต
การวิจัย (5) การออกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ (6) การทดสอบความเชื่อมั่น (7) การรวบรวม
ข้อมูล (8) การวางแผนและกำหนดสถิติในการวิเคราะห์ (9) การแปลผลข้อมูล, จัดตาราง และ
(10) รับผิดชอบด้านการเขียนรายงานการวิจัยทั้งหมด

ดร.เทพ พงษ์พานิช ช่วยเหลือด้าน (1) การวางแผนการรวบรวมข้อมูล และ (2)
ช่วยในการรวบรวมข้อมูล

หากมีข้อผิดพลาดประการใดจะได้ตักเตือนกันใ้ถูกฝ่าถูกหัว

ผู้ดำเนินการวิจัยขอขอบคุณสภาวิจัยแห่งชาติที่ให้งบประมาณการวิจัย คณะนักศึกษาที่
ช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล , เกษตรกร เกษตรตำบล และผู้บริหารโครงการส่งเสริมการเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

และขอขอบคุณฝ่ายวิจัย สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร สถาบันเทคโนโลยี-
การเกษตรแม่โจ้ ที่รับผิดชอบในการพิมพ์ผลงานวิจัยทั้งหมด

สุดท้ายที่ใคร่บันทึกไว้ก็คือ จากผลการไปดำเนินการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยมีโอกาสพบปะ
ผู้บริหารโครงการและเรียนรู้ปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรตำบลจำนวนมาก มีส่วนผลักดันให้สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เปิดการสอนนักศึกษาภาคสมทบเป็นครั้งแรก เพื่อปรับปรุงคุณภาพของ
เกษตรกรตำบลและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของหน่วยงานอื่น ๆ ในระยะต่อมา

บทคัดย่อ

คำนำ

สารบัญตาราง

บทที่ 1	บทนำ	1
	ความเป็นมา	1
	ความสำคัญของปัญหา	3
	จุดประสงค์ของการวิจัย	4
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
	ขอบเขตการวิจัย	5
	นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	6
บทที่ 2	การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	8
	การวิจัยประเมินผล	8
	ขั้นตอนการวิจัยประเมินผล	10
	ภูมิหลังของการประเมินผลโครงการส่งเสริม	11
	ประสิทธิภาพของการประเมินผล	13
	การประเมินผลโครงการส่งเสริมโดยบุคคลเป้าหมาย	14
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	17
	สถานที่ดำเนินการวิจัย	17
	ประชากรของการวิจัย	17
	กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	18
	เครื่องมือในการวิจัยและวิธีการรวบรวมข้อมูล	19
	เครื่องมือในการวิจัย	19
	การทดสอบแบบสอบถาม	20
	วิธีการรวบรวมข้อมูล	20
	การวิเคราะห์ข้อมูล	21
	การแจกแจงและแจกแจงข้อมูล	21
	การแปรผลและสถิติ	21

	หน้า
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	22
งบประมาณในการวิจัย	22
บทที่ 4 ผลการวิจัย	23
ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการและบุคคลเป้าหมาย	23
ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการ	23
ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบล	26
ความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบล	28
ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ	32
ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรทั่วไป	37
ผลประเมินโครงการการเกษตรในทฤษฎีของบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการ	44
ข่าวสารความรู้	44
เกษตรกรตำบล	48
วิธีการส่งเสริม	51
โครงการส่งเสริม	53
ผลของโครงการส่งเสริม	55
ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยส่วนรวม	58
ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประเมินโครงการกับลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย	60
สมการการทำนาย	62
ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประเมินโครงการกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ	63
สมการการทำนาย	67
ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร	66

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	73
ปัญหา	73
แนวความคิดของทฤษฎี	73
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	74
สรุปวิธีวิจัย	74
สรุปผลการวิจัย	76
ข้อเสนอแนะ	80
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	83
เอกสารอ้างอิง	84
ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก. แบบสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมาย	88
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ	49

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการส่งเสริมการเกษตร จังหวัด เชียงใหม่	25
2	ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลจังหวัด เชียงใหม่	27
3	เปรียบเทียบความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบลในหรรณะ ผู้บริหารและเกษตรกรตำบล	30
4	ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำจังหวัด เชียงใหม่	32
5	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรและกิจการหลักของเกษตรกรผู้นำจังหวัด เชียงใหม่	34
6	อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรผู้นำในบ่วง 3 เดือน	35
7	แหล่งข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ	36
8	การเป็นสมาชิก, ตำแหน่งและการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของเกษตรกรผู้นำ	36
9	ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรทั่วไป	38
10	ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรและกิจการหลักของเกษตรกรทั่วไปจังหวัด เชียงใหม่	40
11	อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรทั่วไปใน บ่วง 3 เดือน	41
12	แหล่งข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป	42
13	การเป็นสมาชิก ตำแหน่งและการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของเกษตรกรทั่วไป	43
14	ผลประเมินโครงการด้านข่าวสารความรู้การเกษตร	46
15	ผลประเมินโครงการด้านคุณภาพและการทำงานของเกษตรกรตำบล	49
16	ผลประเมินโครงการเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม	52
17	ผลประเมินโครงการด้านการจัดทำและดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร	54
18	ผลประเมินผลกระทบของโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการไปแล้ว	57
19	ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยส่วนรวม	59
20	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย กับระดับผลประเมินโครงการ	61
21	ผลการวิเคราะห์ ระหว่างจำนวนครั้งที่บุคคลเป้าหมายได้พบเกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือน กับค่าผลประเมินโครงการ	62

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
22	การทำนายระดับค่าผลประเมินโครงการตามการผันแปรของจำนวนครั้งที่บุคคลเป้าหมายได้พบเกษตรกรตำบล	63
23	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการกับระดับค่าผลประเมินโครงการ	65
24	ผลวิเคราะห์ ระหว่างระดับค่าผลประเมินโครงการกับความพึงพอใจในระบบเชื่อมโยง พาหนะ ปริมาณเงินเคียน สภาพที่ทำงาน และระดับอายุของเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการ	66
25	การทำนายระดับผลประเมินโครงการตามความผันแปรของอายุเมื่อปัจจัย ด้านความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ คงที่	68
26	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกษตรกรตำบล และผู้บริหาร เพื่อใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร	70
27	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมายเพื่อใช้ประเมินผล โครงการส่งเสริมการเกษตร	72

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นกรมในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับภารสถานำขึ้นเป็นกรมเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2510 (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และกรมส่งเสริมการเกษตร, 2519 : หน้า 1) โดยรวบรวมงานส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานปลัดกระทรวง กรมกสิกรรม และการการข้าวเข้าด้วยกัน

กรมส่งเสริมการเกษตรมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการและเผยแพร่ความรู้การเกษตรที่เหมาะสมแก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้และฐานะดีขึ้น อันจะเป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจโดยส่วนรวมให้มั่นคงยิ่งขึ้นด้วย

เพื่อการตอบสนองหน้าที่ดังกล่าวกรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดภารกิจในการดำเนินงานดังนี้ 1) เสนอแนวคิดในการประกอบอาชีพแก่ประชาชนเป้าหมายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 2) ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และรับข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่มาแก้ไข 3) ส่งเสริมให้มีการผลิตทางการเกษตรให้เพียงพอแก่ความต้องการ 4) ให้การบริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางประเภทและบางโอกาสแก่เกษตรกร 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นสถาบันเกษตรกร 6) ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการเกษตรในทุก ๆ ด้านเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและประเทศชาติ เพื่อให้ภารกิจสัมฤทธิ์ผล กรมส่งเสริมการเกษตรได้ปรับปรุงแก้ไขกลยุทธ์การส่งเสริมการเกษตรตลอดมา กล่าวคือ

ช่วงที่ 1 ตั้งแต่ปี 2510-2518 อันเป็นระยะแรกของการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร กรมยังมีความจำกัดทั้งทางด้านงบประมาณและบุคลากร โดยเฉลี่ยในช่วงนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 1 คน ต้องรับผิดชอบครอบครัวเกษตรกรประมาณ 4,000 ครอบครัว วิธีการส่งเสริมการเกษตรจึงเน้นการดำเนินงานผ่านสถาบันเกษตรกรเป็นหลัก โดยการจัดทำแปลงสาธิตแปลงใหญ่ ๆ การจัดนิทรรศการและการประกวดประจำปีของจังหวัดต่าง ๆ

ช่วงที่ 2 ตั้งแต่ปี 2518-2520 ช่วงนี้รัฐบาลได้เน้นการเพิ่มผลผลิตพืชเศรษฐกิจอย่าง โดยเฉพาะการเพิ่มผลผลิตข้าว ให้ความสำคัญความต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศ ระยะนี้รัฐบาลไทยได้กู้เงินจาก International Development Association มาเพื่อศึกษาหารูปแบบและ

วิธีการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการคัดเลือกเกษตรกรเข้ามาอบรมและฝึกให้ทำหน้าที่เสมือน ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร, มีการจัดหาที่ดินสำหรับทำแปลงสาธิต และให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นอกจากนั้นในปี 2519 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ เริ่มมีการบรรจุเจ้าหน้าที่งานเทคนิคเกษตรประจำอำเภอ เพื่อทำงานส่งเสริมแม่บ้านเกษตรกร

ช่วงที่ 3: ตั้งแต่ปี 2520 จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลไทยโดยการสนับสนุนทางการเงินจากธนาคารโลก ได้กู้เงินมาขยายงานการบริการส่งเสริมการเกษตร โดยนำระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนมาใช้จนครบทุกจังหวัด มีการเพิ่มอัตรากำลังลงไปถึงระดับตำบล ปรับปรุงระบบการบริหารงาน วิธีการส่งเสริม ระบบการประสานงาน เพิ่มอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และกำหนดให้มีการนิเทศและการประเมินผลในทุกชั้นตอน

ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วยหน่วยงานระดับกอง 10 กอง สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค 6 ภาค สำนักงานเกษตรจังหวัด 73 จังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ 720 อำเภอ มีอัตรากำลังส่วนกลาง 1918 คน ส่วนภูมิภาค 9696 คน (รวม 11,614 คน) ในจำนวนทั้งหมดนี้เป็นเกษตรตำบล 5483 คน (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และกรมส่งเสริมการเกษตร 2529 : หน้า 2-11)

จังหวัดเชียงใหม่ได้เข้าโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2522 เป็นต้นมา ภายหลังที่เข้าโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร ได้มีการเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้มีอัตราส่วนเหมาะสมกับจำนวนเกษตรกร โดยขยายอัตรากำลังถึงระดับตำบล ระบบการส่งเสริมได้เปลี่ยนไปเน้น เรื่องการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง และเยี่ยมเยียนเกษตรกรตามกำหนดวัน เวลา ที่แน่นอนและสม่ำเสมอ ตลอดจนมีการปรับปรุงเรื่องยานพาหนะ โสตทัศนูปกรณ์ อาคารบ้านพัก เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอตามความเหมาะสม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2530 : หน้า 13)

ปัจจุบัน จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมด 14,418,550 ไร่ มีประชากร 1,296,373 คน แบ่งพื้นที่ปกครองออกเป็น 19 อำเภอ กับ 1 กิ่งอำเภอ แบ่งเป็นตำบลทั้งสิ้น 185 ตำบล (1,516 หมู่บ้าน) มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 214,056 ครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 : หน้า 1-4)

ความสำคัญของปัญหา

ถึงแม้ว่ากรมส่งเสริมการเกษตรจะได้นำระบบส่งเสริมการเกษตร ตามแนวคิดใหม่ ที่มีประสิทธิภาพคือ ระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมชมมาใช้จนครบทุกจังหวัดแล้วก็ตาม แต่ในการดำเนินงานก็ยังประสบกับปัญหาหลายประการ อาทิ ปัญหาในการสื่อสารกับเกษตรกร ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่สามารถพบปะกับเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง และบ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถสนองตอบต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรประสบอยู่ สถาบันเกษตรกรที่จัดตั้งไม่เข้มแข็งและปัญหาสำคัญคือ งานส่งเสริมส่วนมากขาดการติดตามประเมินผล

จากการประชุมสัมมนาเรื่องทิศทางการส่งเสริมการเกษตรในอนาคต ซึ่งจัดโดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อวันที่ 16-18 ธันวาคม 2529 ผู้ร่วมประชุมได้ร่วมกันเสนอปัญหาในการถ่ายทอดเทคโนโลยีตามลำดับความสำคัญ ปรากฏว่า ปัญหาที่มีความสำคัญอันดับหนึ่งก็คือ งานส่งเสริมขาดการติดตามประเมินผล และนิเทศงานอย่างใกล้ชิด ต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะ 1) โดยทั่วไปบุคลากรมีทัศนคติไม่ดีต่อการติดตาม ประเมินผล และนิเทศงาน 2) บุคลากรไม่ยอมรับความจริงในผลทางลบที่ออกมา 3) เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการติดตามประเมินผล และนิเทศขาดความรู้ ความสามารถ และ 4) ไม่เห็นความสำคัญเรื่องการติดตามประเมินผล (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และกรมส่งเสริมการเกษตร, 2529 : หน้า 1-2)

ตามหลักการส่งเสริมที่ดี การดำเนินงานส่งเสริมควรประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ การวางแผน การดำเนินงานตามแผนและการประเมินผล (Planning, Implementation and Evaluation) และโครงการส่งเสริมที่จะต้องดำเนินการโดยใช้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการวางแผน วิธีการส่งเสริมจะต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเกษตรกรและเหมาะสมกับความสามารถของเกษตรกร (Compton, 1984 : หน้า 19-31)

นั่นหมายความว่าถ้าต้องการให้การส่งเสริมการเกษตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะต้องมีการประเมินผลโครงการเป็นระยะเพื่อ 1) เพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ (Increasing effectiveness) 2) เพื่อเลือกแนวทางใหม่ที่ดีกว่า (Choosing Alternatives) 3) เพื่อเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงโครงการ (Changing Programs) 4) เพื่อเพิ่มความเข้าใจในการวางแผน (Increasing Understanding of Programming) 5) เพื่อประเมินประสิทธิ-

ภาพของบุคคลากร (Personnel Appraisal) และ 6) เพื่อประเมินผลโครงสร้างของหน่วยงาน (Evaluating Organizational Structures) (Division program and Staff Development, 1972 : หน้า 2-3)

ดังนั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินงานส่งเสริม จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินผลโครงการส่งเสริมที่ได้ดำเนินการไปแล้ว โดยเฉพาะในด้านการเผยแพร่ข่าวสาร คุณภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ความเหมาะสมของวิธีการส่งเสริมและผลของโครงการต่อบุคคลเป้าหมาย

จุดประสงค์ของการวิจัย

จุดประสงค์หลักของการวิจัยครั้งนี้กระทำเพื่อประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร ระดับตำบล ของจังหวัดเชียงใหม่ ในหรรณะของบุคคลเป้าหมาย เกษตรกรตำบล และผู้บริหาร ระดับอำเภอและจังหวัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลประเมินระหว่างบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกร ผู้นำ, เกษตรกรทั่วไป) เกษตรตำบล และผู้บริหารโครงการเกี่ยวกับองค์ประกอบของโครงการ ส่งเสริมการเกษตรในเรื่องต่อไปนี้

- 1.1 ข่าวสาร
- 1.2 นักส่งเสริม
- 1.3 วิธีการส่งเสริม
- 1.4 การดำเนินงานและผลของโครงการส่งเสริม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประเมินกับ
 - 2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย
 - 2.2 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการ

3. เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ ประเมินผลโครงการส่งเสริม
การเกษตร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยดังกล่าวคาดว่าจะมีประโยชน์ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงคุณภาพของโครงการส่งเสริมการเกษตรในทุกระดับของบุคคล
ระดับต่าง ๆ อันอาจเป็นประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง การจัดทำโครงการและดำเนิน
งานการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงต่อไป ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นการสร้างแนวความคิดในการวิเคราะห์โครงการส่งเสริมในระดับลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
เช่น การทราบถึงปัจจัยที่มีสัมพันธ์กับระดับผลประโยชน์ของโครงการนั้นอาจนำมาวิจัยเชิงทดลองเพื่อหา
สาเหตุและผลอย่างแท้จริง หรือการทราบถึงความล้มเหลวของโครงการก็สามารถนำไปวิจัยในลักษณะ
Ex Post Facto เพื่อความเข้าใจถึงสาเหตุอันเนื่องมา ซึ่งประโยชน์ด้านนี้จะมีผลต่อ นักวิจัยทาง
สังคมศาสตร์เป็นเบื้องต้น และผลที่ได้รับช่วงต่อไปจะเป็นประโยชน์ต่อกรมส่งเสริมการเกษตรโดยตรง
3. เป็นการวางพื้นฐานการพัฒนาแบบการประเมินผลงานส่งเสริมที่ได้ผลเชิงปฏิบัติ
มีค่าความเชื่อมั่นต่อการวัดผลสูง เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป

ขอบเขตการวิจัย

1. ในการประเมินผลโครงการส่งเสริมครั้งนี้จะประเมินผลเฉพาะโครงการ
ส่งเสริมการเกษตร
2. การประเมินผลจะประเมินเฉพาะเรื่อง
 - 2.1 ข้าราชการ
 - 2.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริม
 - 2.3 วิธีการส่งเสริม
 - 2.4 การดำเนินงานและผลงานโครงการส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตร - ในการศึกษาผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตร คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนของกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มคือ กลุ่มเกษตรกรทั่วไป กลุ่มเกษตรกรผู้นำ กลุ่มเกษตรกรตำบล และกลุ่มผู้บริหารโครงการ ซึ่งแสดงความคิดเห็นเป็นการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร โดยใช้แบบการประเมินผลของ Young และ Cunningham (1977 : หน้า 38-40)

ทรรศนะของบุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริม - ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมและผลของโครงการส่งเสริมการเกษตร ทรรศนะเหล่านี้จะครอบคลุมหลายด้าน เช่น (ก) ระดับการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริม (ข) ระดับความพอใจของบุคคลเป้าหมายต่อคุณภาพของโครงการส่งเสริม (Bennett 1976 : หน้า 19) ในการศึกษา ทรรศนะของบุคคลเป้าหมายจะแสดงออกในรูปการให้ค่าคะแนน การตอบสนอง หรือค่าคะแนนเฉลี่ย ซึ่งวัดโดยแบบประเมินผลของ Young และ Cunningham

คุณภาพของโครงการส่งเสริมการเกษตร - โครงการส่งเสริมการเกษตรในการศึกษานี้ได้แบ่งองค์ประกอบเป็น 4 ส่วนใหญ่ คือ ก. ข่าวนสาร ข. เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ค. วิธีการส่งเสริม ง. การดำเนินงานและผลของโครงการ ในการศึกษาคุณภาพของโครงการส่งเสริม ได้แสดงออกในรูปของค่าคะแนนจากทรรศนะของกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ (เกษตรกรทั่วไป เกษตรกรผู้นำ เกษตรตำบล และผู้บริหารโครงการ)

เกษตรกรตำบล หมายถึง ข้าราชการที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร เจ้าหน้าที่การเกษตร สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ปฏิบัติงานในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่

เกษตรกรผู้นำ หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือก ให้เป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจังหวัดเชียงใหม่ ตามวิธีการส่งเสริมในระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and visits System) ซึ่งเป็นระบบการส่งเสริมที่จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ในขณะที่กำลังดำเนินการวิจัย

เกษตรกรทั่วไป หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ไม่ใช่ ผู้ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรผู้นำ

ผู้บริหารโครงการ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ เกษตรจังหวัด นักวิชาการประจำจังหวัด เกษตรอำเภอ และผู้ช่วยเกษตรอำเภอ ในจังหวัด เชียงใหม่ ขณะที่ดำเนินการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรทั่วไป และเกษตรกรผู้นำในเรื่องต่อไปนี้ เพศ อายุ จำนวนคนในครอบครัว ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร กิจกรรมหลัก การรู้จักเกษตรกรตำบล จำนวนการพบเกษตรกรตำบล การเป็นสมาชิกกลุ่ม ตำแหน่ง ในกลุ่ม และอัตราการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหาร หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของ เกษตรตำบลและผู้บริหาร โครงการส่งเสริมการเกษตรในเรื่องต่อไปนี้ เพศ อายุ อาชีพของ บิดา ระดับการศึกษา ภูมิสำเนาเดิม การพูดภาษาท้องถิ่น และการพบปะกับเกษตรกร รวมทั้ง ระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

บทที่ 2 .

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

(Review of Related Literature)

จุดประสงค์ของการเขียนบทนี้เพื่อตรวจสอบทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ การตรวจเอกสารได้จัดทำเป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการเข้าใจ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยประเมินผล
2. ขั้นตอนการวิจัยประเมินผล
3. ภูมิหลังของการประเมินผลโครงการส่งเสริม
4. ประสิทธิภาพของการประเมินผล
5. การประเมินผลโครงการส่งเสริมโดยบุคคลเป้าหมาย

การวิจัยประเมินผล

(Evaluative Research)

การวิจัยประเมินผลเป็นระเบียบวิธีการวิจัยประยุกต์ เพื่อศึกษาความสำเร็จของโครงการบริการสาธารณะประเภทต่าง ๆ

American Public Health Association (อ้างต่อจาก ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, หน้า 2) ได้ให้คำจำกัดความว่า

การวิจัยประเมินผลคือ กระบวนการในการพิจารณาคุณค่าหรือระดับความสำเร็จในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ต้น กระบวนการดังกล่าวอย่างน้อยประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้ (ก) กำหนดวัตถุประสงค์ (ข) ระบุเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดความสำเร็จ (ค) พิจารณาและอธิบายระดับความสำเร็จ และ (ง) เสนอแนะสำหรับโครงการต่อไป

Weiss (1972 : หน้า 4) และ Miller (ไม่ระบุ พ.ศ. : หน้า 33) มีความคิดที่สอดคล้องกันว่า การวิจัยประเมินผลมีลักษณะแตกต่างจากการวิจัยทางวิชาการในเรื่องการนิยามปัญหา การเลือกตัวแปร ตลอดจนประโยชน์ใช้สอย เขากล่าวว่า

จุดมุ่งหมายของการวิจัยประเมินผลก็เพื่อวัดผลกระทบของโครงการเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในฐานะเป็นมรรควิธีที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการและการปรับปรุงโครงการในอนาคต

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การวิจัยประเมินผลไม่ได้ มุ่งหมายเพื่อสร้างทฤษฎีสำหรับอธิบายปรากฏการณ์แต่เพื่อการทดสอบในการนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ประโยชน์ทางปฏิบัติ ถึงแม้กระนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า การวิจัยประเมินผลจะไม่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ เพียงแต่เน้นด้านการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีและผลลัพธ์จากการวิจัยและประเมินผลมีประโยชน์ต่อการวินิจฉัยสั่งการในกรณีต่อไปนี้ (Weiss, 1972; หน้า 16-17)

1. เพื่อดำเนินงานตามโครงการ
 2. เพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติในโครงการ
 3. เพื่อเพิ่มหรือลดมาตรการและเทคนิคบางประเภทในโครงการ
 4. เพื่อสร้างโครงการในลักษณะคล้ายคลึงกันในท้องถิ่น ๆ
 5. เพื่อแบ่งสรรทรัพยากรระหว่างโครงการที่ต่างแก่งแย่งแข่งขันกัน
 6. เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างกรอบทฤษฎี ซึ่งเป็นรากฐานของโครงการ
- บุรชัย เบียมสมบูรณ์ (โรเนียวไม่ระบุ พ.ศ. : หน้า 10) ให้ข้อคิดที่น่าสนใจว่า

ผู้เสนอให้นำการวิจัยประเมินผลไปใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ มักได้รับการคัดค้านหรือโต้แย้ง จากผู้บริหารและระดับปฏิบัติการในลักษณะต่าง ๆ กันเป็นต้นว่า

- * การวิจัยประเมินผลสิ้นเปลืองเวลาไม่ทันเหตุการณ์
- * โครงการที่กำลังดำเนินงานไม่อาจวัดค่าเป็นตัวเลข
- * ลักษณะงานที่ห้ำหั่นซับซ้อนไม่อาจประเมินผลได้
- * แม้ว่าจะมีการวิจัยประเมินผลก็ช่วยแก้ไขอะไรไม่ได้
- * การประเมินผลเป็นเสมือนหอกข้างแคร่

หรือในทางตรงกันข้าม การวิจัยประเมินผลอาจถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้เช่นกัน

ซึ่ง Suchman (1967 : หน้า 143) ได้สรุปไว้ 6 ลักษณะคือ

1. แบบตบตา (eye-wash) คือความพยายามหาเหตุผลแก่โครงการที่ล้มเหลวโดยจงใจเลือกประเมินเฉพาะส่วนที่ดี จุดมุ่งหมายของการประเมินผลเช่นนี้จึงเป็นเพียงเพื่อแสดงส่วนที่ประสบความสำเร็จในโครงการ

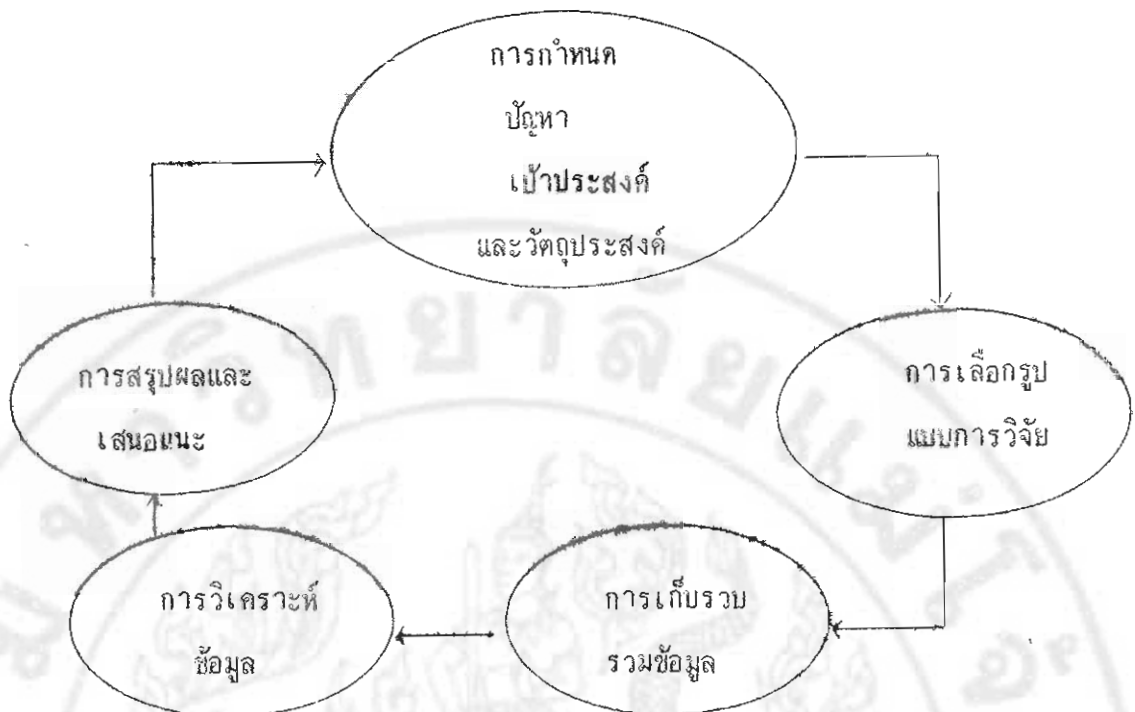
2. แบบผักชีโรยหน้า (white-wash) คือ ความพยายามปกปิดความผิดพลาดของโครงการ โดยหลีกเลี่ยงการประเมินผลที่เป็นกลาง
3. แบบระเบิดใต้น้ำ (torpedo) คือ พยายามทำลายโครงการ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าของโครงการ ซึ่งมักเป็นการล้มล้างโครงการที่เป็นคู่แข่ง
4. แบบวางท่า (posture) คือ ความพยายามใช้การประเมินผล เพื่ออาศัยรื่องของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ให้ดูน่าเชื่อถือในสายตาของสาธารณชนโดยมีจุดมุ่งหมายแฝง
5. แบบผลัดวันประกันพรุ่ง (postponement) คือ พยายามถ่วงเวลาการลงมือดำเนินงานโดยอ้างว่าแสวงหาความเป็นจริง โดยหวังว่า เมื่อการประเมินผลเสร็จสิ้นวิกฤติการณ์ทั้งหลายจะผ่านไปแล้ว
6. แบบแทนที่ (substitution) คือ ความพยายามพรางความล้มเหลวในส่วนที่สำคัญ โดยเบนความสนใจไปสู่เรื่องไม่สำคัญในโครงการซึ่งพอจะแก้ตัวได้

นอกจากนี้ การวิจัยประเมินผลก็อาจใช้ในทางที่ผิดในลักษณะอื่น ๆ ได้อีกมาก เช่น เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว และเพื่อการประชาสัมพันธ์ของโครงการ เป็นต้น

ขั้นตอนการวิจัยประเมินผล

(Steps in Evaluative Research)

การวิจัยประเมินผลนักวิชาการหลายท่าน เช่น Suchman (1967), Coleman (1972) และ Rossi และ Wright (1977) เป็นต้น ได้กำหนดขั้นตอนของการวิจัยประเมินผลขึ้นในลักษณะที่ต่างและคล้ายคลึงกัน ซึ่งพอสรุปเป็น 5 ขั้นตอนตามแผนผังข้างล่าง

จากขั้นตอนการวิจัยประเมินผล การกำหนดปัญหา เป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์ ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนแรก ๆ นั้นต้องใช้เวลา และความสนใจมาก เพื่อทราบถึงลักษณะของปัญหา ขอบเขตของการศึกษา ตลอดจน การเลือกเป้าประสงค์ที่จำเป็นแก่การประเมินผลการศึกษาให้ เข้าใจปัญหานั้นว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความพยายามที่จะแสวงหาคำตอบ นอกจากนี้วัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีลักษณะชัดเจน เฉพาะเจาะจง และวัดได้

ภูมิหลังของการประเมินผลโครงการส่งเสริม

(Background of Extension Evaluation)

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องการข้อเท็จจริง (facts) เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ จุดประสงค์ของการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมก็เพื่อได้รับรู้และตีความข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการ

ในจังหวัดเชียงใหม่อาจกล่าวได้ว่า ยังไม่มีการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร ที่ละเอียดและสร้างความกระจ่างต่อผลก็, ผลเสียของโครงการที่ได้กระทำไปแล้วอย่างจริงจัง ทั้งที่นักส่งเสริมส่วนใหญ่ต่างตระหนักและยอมรับในคุณค่าของการประเมินผล ว่าสามารถจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของโครงการได้ก็ตาม

Steele (1970 หน้า 5) เสนอแนะว่า เหตุผลหนึ่งที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมพบว่า การประเมินผลโครงการเป็นเรื่องสับสนและยุ่งยากก็เพราะขาดความรู้หรือมีความรู้ทางการประเมินผลน้อยมาก

นิยามเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการส่งเสริมในอดีต เช่น Sabrosky (1966 : หน้า 339) อธิบายว่า คือขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นผลจากโครงการส่งเสริมการเกษตร" Thiede (1964 : หน้า 291) ได้นิยามว่า "คือขบวนการที่ใช้พิจารณาปริมาณการบรรลุวัตถุประสงค์"

นิยามเหล่านี้ได้ถูกใช้เป็นพื้นฐานหลักในการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร เช่น : การศึกษาการยอมรับ (adoption studies) แนวปฏิบัติทางการเกษตร ในทศวรรษ 1940 (Wilson และ Gallup, 1955) , การประเมินผลโครงการการจัดการฟาร์มในทศวรรษ 1950 (Johnson และ Wilkinson 1961 ; C.D. March 1962) / กรอบความคิดในการประเมินผลยุคแรก ๆ นี้ ส่วนมากได้รับมาจากความคิดของ Tyler (1950 : หน้า 68-84) ซึ่ง Tyler ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

แม้ว่าโครงการส่งเสริมจะเป็นโครงการให้การศึกษา แต่พวกก็มีลักษณะที่ไม่เหมือนการสอนในชั้นเรียน กลับมีลักษณะที่ Ude11 (1975 : หน้า 16) เรียกว่าเป็น "quasi-educational situation" คือ มีความเป็นส่วนตัวมากกว่า และมีความกดดันมากกว่า

ต่อมานักส่งเสริมได้ตระหนักว่า การประเมินผลนั้นมีอะไรมากกว่าการตรวจสอบวัตถุประสงค์ การศึกษารุ่นใหม่ ๆ ได้ยอมรับว่า การประเมินผลเป็นเครื่องมือที่จะช่วยจัดการ (manage) และปรับปรุง (improve) โครงการ ทั้งยังช่วยให้บุคคลเป้าหมายได้รับประโยชน์จากโครงการมากยิ่งขึ้น

การประเมินผลโครงการส่งเสริมในทศวรรษ 1970 จัดว่าเป็น ขบวนการทางสังคม ซึ่งออกแบบเพื่อให้รู้ ผลลัพธ์ (ผล หรือ ผลกระทบ) ของโครงการ โดยวิเคราะห์จาก ความสำเร็จ ของเป้าหมายที่วางไว้แต่ต้นการประเมินผล ยังใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์คุณค่า (value) ของโครงการอีกด้วย (Griessman 1969 : หน้า 16-19 , Caro 1971 : หน้า 87-89 , Suchman 1972 : หน้า 52-84) Suchman (1972) ระบุอีกว่า การประเมินผลคือวิธีการสำหรับ ทักสิน ะดับของประสิทธิผล (degree of effectiveness) (ความสำเร็จหรือความผิดพลาด) ของโครงการในการสัมฤทธิ์เป้าหมาย

Bennett (1976 : หน้า 6) ได้ชี้ให้เห็นว่า การประเมินผลนั้นมีรายละเอียดมากกว่าระดับประสิทธิภาพของโครงการ Bennett ได้กำหนดระดับของตัวชี้ 7 ระดับ เพื่อเป็น หลักฐานหรือตัววัดในการประเมินผล ตามลำดับดังนี้คือ (1) ปัจจัยการผลิต (2) กิจกรรม (3) การมีส่วนร่วมของประชาชน (4) ปฏิกริยา (reactions) (5) การเปลี่ยนแปลง KASA (ความรู้ , เจตคติ , ทักษะ , ความมุ่งมั่น) (6) การเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติ และ (7) ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย (end results)

ประสิทธิภาพของการประเมินผล

(Efficiency of Evaluation)

นิยามการประเมินผลที่กล่าวข้างต้นนั้นจะเน้นการบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) เป็นหลัก โดยไม่ค่อยได้สนใจในแง่ประสิทธิภาพ (Efficiency) ของการประเมินผล ความจริงแล้วโครงการต่าง ๆ อาจบรรลุเป้าหมายที่วางไว้เกือบทั้งหมด แต่ขณะเดียวกันต้องสูญเสียทรัพยากรไปอย่างมากมาย เพราะการจัดการ การจัดสรร และการใช้ทรัพยากรเป็นไป อย่างไม่เหมาะสม

นอกจากนั้น นิยามที่กล่าวมาแล้ว ยังไม่มีการระบุถึง ผลกระทบของโครงการต่อความเชื่อ ถือ (credibility) และความคงอยู่ (viability) ของหน่วยงาน

ความเชื่อและความคงอยู่ของหน่วยงานอาจเป็นเพราะบางโครงการของหน่วยงานนั้นมีประสิทธิภาพสูง และได้รับการยอมรับจากบุคคลเป้าหมายมาก

ในทางตรงกันข้าม หากมีโครงการใดโครงการหนึ่งของหน่วยงานนั้นประสบความสำเร็จต่ำ อาจเป็นผลให้หน่วยงานนั้นล้มและขาดความเชื่อถือได้

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ขบวนการประเมินผลจะต้องให้ความสนใจทั้ง การบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิภาพ และผลกระทบของโครงการต่อหน่วยงาน

การประเมินผลโครงการส่งเสริมโดยบุคคลเป้าหมาย

(Extension Output Measure as Identified by Extension Clientele)

Young และ Cunningham (1977) ได้ศึกษา, พัฒนาแบบทดสอบและเทคนิคการประเมินผลโดยให้บุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริมเป็นผู้ตัดสิน (จำกัดเฉพาะบุคคลเป้าหมายในโครงการส่งเสริมการเกษตร)

เทคนิคที่ใช้คือการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ (Unstructured personal interviews) จากบุคคลเป้าหมายของงานส่งเสริมในมลรัฐโอไฮโอ (สหรัฐอเมริกา) และการรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ (Mailed questionnaire) จากผู้เชี่ยวชาญ, ผู้บริหารโครงการส่งเสริม

ผลที่ได้จากการศึกษาขั้นต้นของ Young และ Cunningham (1977) ก็คือแบบสำรวจจำนวน 43 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยผล (outputs) ของโครงการที่บุคคลเป้าหมายใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรในท้องที่ของเขา

แบบสำรวจจำนวน 43 ข้อต่อมาได้จัดแบ่งออกเป็น 4 หมวดหมู่คือ (1) ข่าวสาร (2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริม (3) วิธีการส่งเสริม และ (4) โครงการทางการศึกษา (Educational programs)

ผลการวิเคราะห์ค่าทางสถิติของแบบสำรวจดังกล่าวพบว่า แต่ละหมวดหมู่มีความเชื่อมั่นสูงมาก

วัตถุประสงค์หลัก 2 ข้อของการศึกษาของ Young และ Cunningham (1977 : หน้า 2) ก็คือ วัตถุประสงค์ข้อแรกเป็นวัตถุประสงค์ระยะยาว "เพื่อระบุหลักฐานทางรูปธรรมที่บุคคลเป้าหมายยอมรับว่าเป็นการแสดงถึงความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการเกษตร" วัตถุประสงค์ประการที่สองเป็นวัตถุประสงค์ระยะสั้น คือ "เพื่อสร้างเทคนิคการวัดผลโครงการส่งเสริมในธรรมชาติของบุคคลเป้าหมาย"

Young และ Cunningham (1977 : หน้า 29) ได้ใช้วิธีการทดสอบความเชื่อมั่นของ Kuder-Richardson เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงภายใน (internal Consistency) จากกลุ่มตัวอย่าง 162 คน พบว่า K-R Test Reliability ของแต่ละหมวดหมู่ คือ

- ข่าวสาร	.96
- เจ้าหน้าที่ส่งเสริม	.96
- วิธีการ	.94
- โครงการ	.94
- และ	
- แบบสอบถามทั้งหมด	.98

ผลการศึกษาของ Young และ Cunningham (1977 : 28) ในมลรัฐโอไฮโอ ครั้งนั้นปรากฏผลว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกของการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรก็คือ

ความซื่อสัตย์และการอุทิศตนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	4.4
บุคลิกของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	4.4
คุณภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม	4.2
ค่าคะแนนต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย ปรากฏว่าเกี่ยวกับ วิธีการส่งเสริมทั้งหมดคือ	
การเขียนเขียนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและผู้เชี่ยวชาญที่ฟาร์ม	3.4
รายวิทยุและโทรทัศน์ทางการเกษตร	3.5
วารสาริตและทดสอบโครงการ	3.6

Forest (1979 : หน้า 30) กล่าวว่า หลายทศวรรษผ่านไปเรายังถามคำถามเดียวกันเกี่ยวกับคุณค่าของการส่งเสริม เช่น "โครงการส่งเสริมนั้นคืออะไร? ดีพอหรือไม่ โดยเฉพาะในสายตาของผู้อื่น ?"

จากการทบทวนเอกสาร ทำให้พบอย่างเด่นชัดว่ามีความจำเป็น ต้อง ตรวจสอบเกณฑ์ที่จะใช้ตัดสินความสำเร็จของโครงการส่งเสริมใหม่

Forest (1979 : หน้า 31) ได้ให้ข้อคิดว่า "เราควรถามคำถามต่อไปนี้เมื่อประเมินผลโครงการและแผนงานของเราในอนาคต"

1. บุคคลเป้าหมายยังมองเราในฐานะผู้ให้ข่าวสารอยู่หรือไม่? ถ้าใช่เราควรประเมินผลโครงการเราอย่างไร?
2. บุคคลเป้าหมายสนใจในตัวนักส่งเสริมด้านความเชื่อสัจย์, ความไว้วางใจ, และด้านความรู้มากกว่า การที่นักส่งเสริมมีส่วนช่วยให้ชีวิตเขาดีขึ้นหรือเปล่า?
3. ประสิทธิภาพของนักส่งเสริมมีความสำคัญอย่างไรต่อบุคคลเป้าหมาย?
4. ถ้าเราไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงาน หรือทำงานโดยไม่บรรลุวัตถุประสงค์ จะมีใครมาสนใจเราในเรื่องเหล่านี้ไหม? (ผู้บริหาร หรือบุคคลเป้าหมายจะสนใจไหม?)
5. งบประมาณปีหน้า ขึ้นอยู่กับอะไร ขึ้นอยู่กับจำนวนการประชุมเกษตรกร หรือขึ้นอยู่กับ การที่เกษตรกรได้รับข่าวสารที่ดีขึ้นหรือไม่, ขึ้นอยู่กับเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือตามที่เขาต้องการ หรือขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ
6. ควรหรือไม่ที่เราจะเปลี่ยนวัตถุประสงค์การส่งเสริมของเราให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป้าหมาย? หรือจะตั้งวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับผู้บริหารงาน?

งานส่งเสริมในจังหวัดเชียงใหม่ (หรืออาจพูดกว้างไปถึงประเทศไทย) ยังต้องการวิธีการศึกษาที่เหมาะสมที่จะประเมิน (วัด) คุณค่าของโครงการส่งเสริมที่ได้กระทำไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

(Study Design Methodology)

การประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ตามทฤษฎีของบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการระดับต่าง ๆ มีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัยคือ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีเนื้อที่ถือครองทั้งหมดประมาณ 22,800 ตารางกิโลเมตรหรือ 14,418,550 ไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร 973,373 ไร่ การปกครองของจังหวัดเชียงใหม่แบ่งเป็น 19 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 185 ตำบล 1,516 หมู่บ้าน

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,296,373 คน เป็นเพศชาย 659,250 คน เพศหญิง 637,123 คน มีจำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด 214,056 ครัวเรือน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 : หน้า 1-7)

อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทั้งระดับจังหวัดและอำเภอปี 2529 มีจำนวนทั้งสิ้น 298 คน

ประชากรของการวิจัย

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. เกษตรกรทั่วไป ได้แก่หัวหน้าครอบครัวเกษตรกรจำนวน 214,056 ครัวเรือน
2. เกษตรกรผู้นำ จำนวน 15,225 คน
3. เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล จำนวน 182 คน
4. ผู้บริหารระดับอำเภอคือเกษตรอำเภอและผู้ช่วยเกษตรอำเภอ จำนวน 38 คน
 - นักวิชาการประจำจังหวัด จำนวน 6 คน
 - เกษตรจังหวัด จำนวน 1 คน

(สำนักงานเกษตรจังหวัด, 2529)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การสุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ศึกษาได้ใช้วิธี Multi-Stage Random Sampling ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นแรกใช้วิธี Stratified Random Sampling โดยแบ่งอำเภอทั้งหมดออกเป็น 2 ประเภทคือ อำเภอที่อยู่ในเขตเกษตรชลประทาน และอำเภอที่อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝน จากนั้นได้สุ่มอำเภอตัวอย่างมาประเภทละ 3 อำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่าง 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่แตง อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันทราย อำเภอฮอด อำเภอเชียงดาว และอำเภอแม่อาย โดย 3 อำเภอแรกเป็นตัวแทนจากกลุ่มอำเภอที่อยู่ในเขตเกษตรชลประทาน ส่วน 3 อำเภอหลังเป็นตัวแทนกลุ่มอำเภอเขตเกษตรน้ำฝน
 2. ในแต่ละอำเภอได้ใช้เกษตรอำเภอ ผู้ช่วยเกษตรอำเภอ และเกษตรตำบลทุกคนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 3. ในแต่ละตำบลของอำเภอกุ่มตัวอย่างได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง เกษตรกรผู้นำตำบลละ 2 คน เกษตรกรทั่วไปตำบลละ 5 คน
- กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด สรุปได้ดังนี้

อำเภอ	เกษตรอำเภอและผู้ช่วย	เกษตรตำบล	เกษตรกรผู้นำ	เกษตรกรทั่วไป
สันทราย	2	12	24	72
แม่แตง	2	8	26	78
สันป่าตอง	2	14	24	72
ฮอด	2	4	12	36
เชียงดาว	2	9	14	42
แม่อาย	2	6	12	36
รวม	12	53	112	336

เมื่อนำมาแยกเป็น 4 กลุ่ม พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยจำนวนของแต่ละกลุ่ม ดังนี้

จำนวนเกษตรกรทั่วไป	336 คน
จำนวนเกษตรกรผู้นำ	112 คน
จำนวนเกษตรกรตำบล	53 คน
จำนวนผู้บริหารโครงการ (เกษตรกรอำเภอ, ผู้ช่วย, นักวิชาการ และเกษตรจังหวัด)	19 คน
รวม	520 คน

ภายหลังที่ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งหมดแล้ว ปรากฏว่ามีแบบสอบถาม 7 ฉบับขาด
ความสมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่เก็บได้อย่างสมบูรณ์จึงเหลือเพียง 513 ตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น

* เกษตรกรทั่วไป	331 คน
* เกษตรกรผู้นำ	110 คน
* เกษตรตำบล	53 คน
* ผู้บริหารโครงการ	19 คน
รวม	513 คน

เครื่องมือในการวิจัยและวิธีการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งปรับปรุงดัดแปลง
จากแบบสัมภาษณ์ของ Young และ Cunningham (1977) แบบสัมภาษณ์ใช้รวบรวมข้อมูลจาก
เกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้นำ ส่วนแบบสอบถามใช้รวบรวมข้อมูลจาก เกษตรอำเภอ ผู้ช่วย-
เกษตรอำเภอ นักวิชาการประจำจังหวัด และเกษตรจังหวัด

อย่างไรก็ดีทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามนั้น คำถามเกี่ยวกับการประเมินโครงการส่งเสริมจะเหมือนกันทุกประการ ยกเว้นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้นที่ผิดมต่างกัน (ดูภาคผนวก ก. และ ข.)

คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีทั้งคำถามปิดและคำถามเปิด (ส่วนมากเป็นคำถามปิด) คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของเกษตรกรตำบล มีลักษณะเป็นแบบประเมินคำถามแนวคิดของ Likert มี 5 scale ให้เลือก

คำถามเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพโครงการส่งเสริม มีจำนวน 42 ข้อ แบ่งเป็นหมวดหมู่ใหญ่ดังนี้ : ข่าวสารความรู้ เกษตรตำบล วิธีการส่งเสริม โครงการส่งเสริม และผลของการดำเนินงานโครงการส่งเสริมที่ดำเนินการไปแล้ว คำถามเป็นแบบ Likert มีตัวเลือกให้เลือก 5 ระดับ

2. การทดสอบแบบสอบถาม

ก่อนการนำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปรวบรวมข้อมูลจริงได้ดำเนินการทดสอบข้อมูลเพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม (เฉพาะส่วนที่ใช้ประเมินคุณภาพโครงการส่งเสริม)

ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ผู้บริหาร (n = 10)	.93
เกษตรกรตำบล (n = 10)	.95
เกษตรกรผู้นำ (n = 10)	.88
เกษตรกรทั่วไป (n = 10)	.91

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ การรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้นำและเกษตรกรทั่วไป บางส่วนได้ให้นักศึกษาระดับปริญญาโทเป็นผู้สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูล โดยก่อนการออกสัมภาษณ์จริงได้ทำความเข้าใจแบบสัมภาษณ์ทุกข้อร่วมกัน ทั้งยังได้ฝึกหัดการสัมภาษณ์ออกแบบเครื่องมือที่จะช่วยให้เกษตรกรเลือกระดับค่าคะแนนได้ง่าย และไม่น่าเบื่อ

3.2 ก่อนการรวบรวมข้อมูลได้มีการขอความร่วมมือประสานงาน ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ และตำบล

3.3 การรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรทั่วไปและเกษตรกรผู้นำใช้วิธีการสัมภาษณ์ ส่วนการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรจังหวัด นักวิชาการ เกษตรอำเภอ ผู้ช่วยเกษตรอำเภอและ เกษตรตำบล ใช้แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบเอง

3.4 กลุ่มตัวอย่างทุกคนได้รับการยืนยันว่าคำตอบจะเป็นความลับแบบสัมภาคและแบบสอบถามไม่มีการลงหมายเลข แต่ใช้กระดาษสีของปกต่างกัน เพื่อแยกกลุ่มตัวอย่างว่าเป็นกลุ่มไหน

3.5 การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างกระทำในช่วง มีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2530

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การแจกแจงและแจกแจงข้อมูล

1.1 การกำหนดค่าคะแนนของคำถามเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการ กำหนดให้ค่าที่เชื่อมเท่ากับ 5 ตามลำดับ จนกระทั่งแย่มาก เท่ากับ 1 (ค่าทั้ง 5 อันคือ คือเยี่ยม , ดี , บานกลาง , แย่ , และแย่มาก)

1.2 กำหนดเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย เพื่อใช้เป็นมาตรฐานพิจารณาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ เป็นชั้น ๆ ดังนี้ (จรัส กาใหญ่, 2527 : หน้า 35-36)

แย่มาก	มีค่าระหว่าง 1.00 - 1.80
แย่	มีค่าระหว่าง 1.81 - 2.60
ปานกลาง	มีค่าระหว่าง 2.61 - 3.40
ดี	มีค่าระหว่าง 3.41 - 4.20
ดีเยี่ยม	มีค่าระหว่าง 4.21 - 5.00

2. การแปรผลและสถิติ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และแปรผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสถิติสำหรับสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลขึ้นอยู่กับรูปแบบของข้อมูล วัตถุประสงค์ของการวิจัย และความง่ายต่อการเข้าใจเมื่อนำเสนอ

2.1 ลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการนำเสนอ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ช่วง และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 การเปรียบเทียบผลประเมินโครงการระหว่างกลุ่มตัวอย่างสถิติที่ใช้ ได้แก่

Analysis of Variance

2.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการทำงานระหว่างบรรณารักษ์ของเกษตรตำบล และผู้บริหารโครงการสถิติที่ใช้คือ t -test

2.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประเมินกับลักษณะส่วนบุคคลของ บุคคลเป้าหมาย ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรตำบลและผู้บริหาร ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงาน ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบ Pearson Product Moment

2.5 การวิเคราะห์ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการทำนายระดับค่าผลประเมินโครงการใช้ Multiple Regression Analysis โดยวิธี Stepwise

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือนคือ จากเดือนกุมภาพันธ์ 2530 ถึงเดือน กุมภาพันธ์ 2531

งบประมาณในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 37,200 บาท งบประมาณทั้งหมดได้รับความอนุเคราะห์จากสภาวิจัยแห่งชาติ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในบทนี้จะนำเสนอตามลำดับดังนี้ (1) ลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย และผู้บริหารโครงการ (2) ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในทรัพย์สินส่วนบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการ (3) ความสัมพันธ์ระหว่างผลประเมินโครงการกับปัจจัยส่วนบุคคล (4) ผลการทดสอบเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการ

1. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการและบุคคลเป้าหมาย

บุคคลเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้มี 4 กลุ่มคือ (ก) ผู้บริหารโครงการ ได้แก่ เกษตรจังหวัด , นักวิชาการประจำจังหวัด เกษตรอำเภอ และผู้ช่วยเกษตรอำเภอ (ข) เกษตรตำบล (ค) เกษตรกรผู้นำ และ (ง) เกษตรกรทั่วไป

1.1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการ

เพศ

ผู้บริหารงานส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.21 เป็นชาย ที่เหลือร้อยละ 15.79 เป็นหญิง (ตารางที่ 1)

อายุ

ผู้บริหารกว่าร้อยละ 70 มีอายุอยู่ในช่วง 32-40 ปี อายุสูงสุดของผู้บริหารคือ 52 ปี อายุเฉลี่ยของผู้บริหารทั้งหมดเท่ากับ 39.37 ปี โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ 5.9 ปี

ระดับการศึกษา

ผู้บริหารส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต่ำกว่า มีเพียง 3 คนหรือร้อยละ 15.80 ที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท

ภูมิลำเนาเดิม

ผู้บริหารโครงการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 7 ใน 10 คน (ร้อยละ 73.68) มีภูมิลำเนาเดิมในภาคเหนือ มีเพียง 1 คน หรือร้อยละ 5.26 ที่มีภูมิลำเนาเดิมในภาคใต้

อาชีพของบิดา

ผู้บริหารส่วนมากบิดาไม่ได้ประกอบอาชีพการเกษตร มีเพียง 3 ใน 10 คน หรือร้อยละ 31.58 ของผู้บริหารเท่านั้นที่มีบิดาประกอบอาชีพการเกษตร
ภาษาท้องถิ่น

ผู้บริหารเกือบร้อยละ 90 ระบุว่าตนเองสามารถพูดภาษาท้องถิ่น (ในที่นี้คือ ภาษาของชาวเหนือ ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า "คำเมือง") ได้
การพบเกษตรกรในรอบ 3 เดือน

ต่อคำถามเกี่ยวกับปริมาณการพบปะเกษตรกรของผู้บริหารงานในรอบ ๒ เดือนที่ผ่านมา ปรากฏว่าคำตอบมีความแปรปรวนมาก ตั้งแต่ได้พบเกษตรกร 3 ครั้ง ถึง 120 ครั้ง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 35.11 ครั้ง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงถึง 41.23 , อย่างไรก็ตามก็ถือว่าร้อยละ 70 ของผู้บริหารโครงการตอบว่า ในรอบ ๒ เดือนที่ผ่านมา ตนเองได้มีโอกาสพบปะเกษตรกรต่ำกว่า 30 ครั้ง หรือเฉลี่ยเดือนละ 10 ครั้ง (ตาราง 1)

ตาราง 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหารโครงการส่งเสริมการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (n = 19)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	16	84.2
หญิง	3	15.8
อายุ		
ระหว่าง 30 - 35 ปี	7	36.8
ระหว่าง 36 - 40 ปี	7	36.8
ระหว่าง 41 - 45 ปี	2	10.6
ระหว่าง 46 - 50 ปี	1	5.2
หมายเหตุ $\bar{X} = 39.37$, $S.D. = 5.90$		
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	8	42.1
ปริญญาตรี	8	42.1
ปริญญาโท	3	15.8
ภูมิลำเนาเดิม		
ภาคเหนือ	14	73.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4	21.1
ภาคใต้	1	5.2
อาชีพบิดา		
ทำราชการ	6	31.6
ไม่ได้ทำการเกษตร	13	68.4

ตาราง 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สามารถพูดภาษาท้องถิ่น (ภาษาเหนือ)		
ได้	17	89.5
ไม่ได้	2	10.5
ประชุมพบปะเกษตรกร		
ต่ำกว่า 10 ครั้ง	6	31.5
11 - 20 ครั้ง	4	21.1
21 - 30 ครั้ง	4	21.1
31 - 40 ครั้ง	1	5.2
มากกว่า 41 ครั้ง	4	21.1
หมายเหตุ $\bar{x} = 35.11$; E.D. = 41.23		

1.2 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบล

เพศ

เกษตรกรตำบลร้อยละ 92.5 เป็นชาย เกษตรตำบลที่เป็นเพศหญิงมีเพียงร้อยละ 7.5 (ตาราง 2)

อายุ

เกษตรกรตำบลมีอายุเฉลี่ย 33.15 ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.77) อายุสูงสุด 44 ปี และต่ำสุด 25 ปี ร้อยละ 43.4 ของเกษตรกรตำบลมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 31-35 ปี

อาชีพของบิดา

เกษตรกรตำบลประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 49.1) มีบิดาประกอบอาชีพการเกษตรระดับการศึกษา

เกษตรกรตำบลประมาณ 6 ใน 10 คน จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ 13.2 ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

27

ภูมิสำเนาเดิม

เกษตรตำบลของจังหวัดเชียงใหม่ส่วนมาก (ร้อยละ 84.9) มีภูมิสำเนาเดิมในภาคเหนือ ร้อยละ 11.3 เป็นภูมิสำเนาอยู่ภาคกลาง

ภาษาท้องถิ่น

เกษตรตำบลทุกคนระบุว่าตนเองสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้

การพบเกษตรกรในรอบ 3 ปี

เกษตรตำบลกล่าวว่าในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาได้ออกไปพบปะเกษตรกร เฉลี่ย 52.37 ครั้ง (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 46.04) โดยมีปริมาณการออกไปพบปะเกษตรกรแตกต่างกันค่อนข้างมาก กล่าวคือ อัตราต่ำสุด 5 ครั้ง และสูงสุด 180 ครั้ง (ในรอบ 3 ปี) (ตาราง 2)

ตาราง 2 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรตำบล จังหวัดเชียงใหม่ (n = 53)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	49	92.5
หญิง	4	7.5
อายุ		
ระหว่าง 25-30 ปี	19	35.8
ระหว่าง 31-35 ปี	23	43.4
ระหว่าง 36-40 ปี	11	20.8

หมายเหตุ $\bar{x} = 33.15$; S.D. = 7.77

อาชีพของบิดา

ทำการเกษตร	26	49.1
ไม่ได้ทำการเกษตร	27	50.9

ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี	43	86.8
ปริญญาตรี	10	13.2

ตาราง 2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผู้มีสำเนาเดิม		
ภาคเหนือ	45	84.9
ภาคกลาง	6	11.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1	1.9
ภาคใต้	1	1.9
สามารถพูดภาษาท้องถิ่น (ภาษาเหนือ)		
พูดได้	53	100
พูดไม่ได้	-	-
การประชุมพบปะเกษตรกร		
ต่ำกว่า 10 ครั้ง	11	20.7
11-30 ครั้ง	5	9.4
31-50 ครั้ง	16	21.2
51-70 ครั้ง	10	18.9
มากกว่า 71 ครั้ง	11	20.7
หมายเหตุ : $\bar{x} = 52.37$; S.D. = 46.04		

1.3 ความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบล

ความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบลในทัศนะของผู้บริหาร

จากการให้ผู้บริหารงานโครงการส่งเสริมประเมินความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรตำบลที่ตนเองรับผิดชอบ ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรตำบลมีความพึงพอใจระดับปานกลาง(ค่าเฉลี่ย 3.15 จากคะแนนเต็ม 5) ต่อการดำเนินงานส่งเสริมที่ผ่านมา เมื่อแยกย่อยวิเคราะห์แต่ละรายการแล้ว พบว่า ผู้บริหารมี "ความรู้สึก" ว่าเกษตรกรตำบลมีความ "พอใจมาก" ต่อ (1) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น และพาหนะในการทำงาน (2) สภาพที่ทำงาน/เรื่องอื่นๆ นั้นเกษตรกรตำบลล้วนมีความพอใจในระดับปานกลางเท่านั้น เช่น (1) การดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา

เมื่อเกษตรกรตำบลมีปัญหา (2) ระบบการเยี่ยมเกษตรกร (3) ระบบการอบรมรายักษ์ (4) ปริมาณเงินเดือนเปรียบเทียบกับปริมาณงาน ฯลฯ และรายการที่ได้ระดับค่าเฉลี่ยต่ำสุดจนเกือบถึงระดับความไม่พอใจ ได้แก่ เรื่องความพร้อมและความพอเพียงของเอกสารทางการเกษตร เพื่อแจกจ่ายแก่เกษตรกร (ตาราง 3)

ความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบลในทรัพย์สินของเกษตรกรตำบลเอง

เมื่อให้เกษตรกรตำบลให้คะแนนค่าความพึงพอใจในการทำงานของตน บปรากฏว่า ไม่แตกต่างจากทรัพย์สินของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาเท่าใดนัก โดยส่วนร่วมเกษตรกรตำบลมีความพึงพอใจในการทำงานของตน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.26) สิ่งที่เกษตรกรตำบลระบุว่าตนเองพึงพอใจมาก ได้แก่ (H) สภาพที่ทำงาน และการดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา (2) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น (3) ระบบการเยี่ยมเกษตรกรและระบบการฝึกอบรมรายักษ์ (4) พาหนะในการทำงาน สิ่งที่เกษตรกรตำบลระบุตนเองไม่พอใจ ได้แก่ ความพร้อมและพอเพียงของเอกสารทางการเกษตรเพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรตามความต้องการ (ตาราง 3)

เปรียบเทียบความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบลในทรัพย์สินของผู้บริหารและเกษตรกรตำบล

เมื่อนำระดับคะแนนค่าความพึงพอใจของผู้บริหารและเกษตรกรตำบลมารวมกัน แล้วหาค่าเฉลี่ยและจัดอันดับค่าเฉลี่ยเหล่านั้น พบว่า จาก 12 รายการนั้นมี 6 รายการที่เกษตรกรตำบล "พอใจมาก" 5 รายการที่เกษตรกรตำบล "พอใจระดับปานกลาง" และ 1 รายการ ที่เกษตรกรตำบล "ไม่พอใจ"

สิ่งที่เกษตรกรตำบล "พอใจมาก" ได้แก่ สภาพที่ทำงาน , การประสานงานกับหน่วยงานอื่น, การดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา , พาหนะในการทำงาน , ระบบการเยี่ยมเกษตรกร , และระบบการอบรมรายักษ์

สิ่งที่เกษตรกรตำบล "พอใจระดับปานกลาง" ได้แก่ ปริมาณเงินเดือน เปรียบเทียบกับปริมาณงาน โอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง, ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์, โอกาสในการศึกษาต่อวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานส่งเสริม

สิ่งที่เกษตรกรตำบล "ไม่พอใจ" ได้แก่ ความพร้อมและพอเพียงของเอกสารทางการเกษตร เพื่อใช้แจกจ่ายให้แก่เกษตรกร

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความพึงพอใจแต่ละรายการระหว่างทรรณะของผู้บริหารและ
เกษตรกรตำบลแล้วพบว่า 11 ใน 12 รายการไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีเพียง
รายการเดียวที่ทรรณะของผู้บริหารและเกษตรกรตำบลแตกต่างกัน ได้แก่ เรื่องการดูแลเอาใจใส่ของ
ผู้บังคับบัญชาเมื่อเกษตรกรตำบลมีปัญหา ฝ่ายเกษตรกรตำบลตอบว่ามีความ "พึงใจมาก" (ค่าเฉลี่ย 3.70)
แต่ผู้บริหารระบุค่าเกษตรกรตำบล"พอใจระดับปานกลาง" (ค่าเฉลี่ย = 3.32) ค่าt-value (2.21)
ชี้ชัดว่า ทรรณะของทั้งสองฝ่ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < .05$) (ตาราง 3)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยรวมของทรรณะทั้งสองฝ่ายพบว่า ไม่มีความ
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (ค่า $t = .85$, $P > .05$) แสดงว่า ทั้งผู้บริหารและผู้บริหาร
(เกษตรกรตำบล) มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในเรื่องเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงานของเกษตรกร
ตำบล อันเป็นการชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารโครงการ มีความเข้าใจและรู้จักใจ ผู้ที่ปฏิบัติการ(เกษตรกรตำบล)
ในระดับที่ค่อนข้างดีมากที่สุด

ตาราง 3 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมของเกษตรกรตำบลในทรรณะผู้บริหารและ
เกษตรกรตำบล

รายการ	ค่าเฉลี่ยความ พึงพอใจ (n=72)		ค่าเฉลี่ยความ พอใจ		t- value
	$\bar{X}$	S.D.	ผู้บริหาร	เกษตรกร	
			(n =19)	ตำบล (n = 53)	
1. สภาพที่ทำงาน	3.64	.91	3.47	3.70	.80ns
2. การประสานงานกับหน่วยงานอื่น	3.62	.164	3.53	3.66	.81ns
3. การดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา เมื่อเกษตรกรตำบลมีปัญหาในการดำเนินงาน ส่งเสริม	3.60	.76	3.32	3.70	2.21*
4. ภาระในการทำงาน	3.58	.78	3.53	3.60	.32ns
5. ระบบการเยี่ยมเกษตรกร	3.56	.80	3.32	3.64	1.36ns
6. ระบบการอบรมรายปักษ์	3.53	.75	3.21	3.64	1.88ns

ตาราง 3 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ยความ พึงพอใจรวม (n= 72)		ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ		t- value
	$\bar{X}$	SD	ผู้บริหาร	เกษตรกร	
			(n= 19)	ค้าปล (n = 53)	
๗. ปริมาณเงินเดือนเปรียบเทียบกับ					
ปริมาณงาน	3.32	.82	3.16	3.38	.94 ^{NS}
8. โอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง	3.01	.90	3.05	3.00	-.23 ^{NS}
9. ความพร้อมของสวัสดิการ	2.80	.83	2.84	2.79	-.22 ^{NS}
10. โอกาสในการศึกษาต่อ	2.79	.99	3.01	2.68	-1.67 ^{NS}
11. วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงาน					
ส่งเสริม	2.74	.79	2.63	2.77	.73 ^{NS}
12. ความพร้อมและพอเพียงเอกสารทาง					
การเกษตรเพื่อแจกจ่ายตามความ					
ต้องการของเกษตรกร	2.60	.88	2.68	2.53	-1.60 ^{NS}
รวมเฉลี่ย	3.23	.46	3.15	3.26	.85 ^{NS}

หมายเหตุ

NS = Non Significant

* = P < .05

1.4 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ

เพศ

เกษตรกรผู้นำในจังหวัดเชียงใหม่กว่าร้อยละ 90 เป็นชายมีเพียงร้อยละ 4.5 เท่านั้นที่เป็นหญิง (ตาราง 4)

อายุ

เกษตรกรผู้นำมีอายุเฉลี่ย 44.24 ปี ส่วนมากมีอายุน้อยกว่า 50 ปี อายุสูงสุดเท่ากับ 65 ปี และต่ำสุด 20 ปี

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

เกษตรกรผู้นำราวร้อยละ 60 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวครัวเรือนละ 4 คน หรือน้อยกว่า จำนวนสูงสุด ได้แก่ 10 คน และต่ำสุด 2 คน จำนวนเฉลี่ยของสมาชิกในครัวเรือนของเกษตรกรผู้นำเท่ากับ 4 คน (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.5)

ระดับการศึกษา

เกษตรกรผู้นำเกือบร้อยละ 90 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีเพียงร้อยละ 10 ที่จบการศึกษาระดับที่สูงกว่า (ตาราง 4)

ตารางที่ 4 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ จังหวัดเชียงใหม่ ($n = 10$)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	105	95.5
หญิง	5	4.5
อายุ		
ระหว่าง 20 - 30 ปี	7	6.4
ระหว่าง 31 - 40 ปี	37	33.6
ระหว่าง 41 - 50 ปี	38	34.5
ระหว่าง 51 - 60 ปี	23	20.9
สูงกว่า 61 ปี	5	4.5

หมายเหตุ $\bar{x} = 44.24$ ปี ; S.D. = 9.30

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1-2 คน	5	4.5
3-4 คน	61	55.5
5-6 คน	36	32.7
7-8 คน	7	6.3
9-10 คน	1	.9
หมายเหตุ: $\bar{X} = 4.45$ คน ; S.D. = 1.50		
การศึกษา		
ประถมศึกษา	98	89.1
มัธยมศึกษา	9	8.2
อื่น ๆ (มัธยมศึกษา, อาชีวะ)	1	2.7

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

เกษตรกรผู้นำในจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครอบครัวละ 9.25 ไร่ (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 6.43) มีเกษตรกรผู้นำเพียงประมาณ ร้อยละ 10 ที่พื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 15 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่อครอบครัวสูงสุดเท่ากับ 35 ไร่ ต่ำสุดเท่ากับ 1.5 ไร่ (ตาราง 5)

กิจการหลัก

กิจการที่เป็นรายได้หลักของเกษตรกรผู้นำคือการทำนา (ร้อยละ 86.4) รองลงไป ได้แก่ การทำสวนไม้ผล เลี้ยงสัตว์ และไม้ดอก ไม้ประดับ ด้วยอัตราร้อยละ 7.3 , 3.6, 1.8 และ .9 ตามลำดับ (ตาราง 5)

อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรผู้นำ

ต่อคำถามที่ว่า "ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านมีโอกาสดำเนินการด้วยเกษตรกรตำบล เพื่อรับความรู้ทางการเกษตรประมาณกี่ครั้ง? ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรผู้นำมีโอกาสดำเนินการเกษตรตำบล เพื่อรับความรู้ทางการเกษตรประมาณ 3 ครั้งต่อเดือน (8.78 ครั้งต่อ 3 เดือน) อย่างไรก็ตาม มีเกษตรกรผู้นำร้อยละ 5.5 ระบุว่าในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาตนเองไม่ได้พบเกษตรกรตำบลเลย (แต่รู้จักและเคยพบมาก่อน) อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลสูงสุด จากคำตอบของเกษตรกรผู้นำคือ 15 ครั้งต่อเดือน (ตาราง 6)

ตาราง 5 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรและกิจกรรมหลักของเกษตรกรผู้นำจังหวัดเชียงใหม่ (n = 110)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร		
1-5 ไร่	35	31.8
6-10 ไร่	43	39.0
11-15 ไร่	21	19.1
16-20 ไร่	4	3.6
21-25 ไร่	4	3.6
มากกว่า 26 ไร่	3	2.7
หมายเหตุ: $\bar{X} = 9.25$ ไร่; S.D. = 6.43		
กิจการที่เป็นรายได้หลัก		
ทำนา	95	86.4
สวนผัก	8	7.3
ไม้ผล	4	3.6
เลี้ยงสัตว์	2	1.8
ไม่ตอบ/ไม่ระบุ	1	.9

ตาราง 6 อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรผู้นำในช่วง 3 เดือน ($n = 110$)

ความถี่	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ได้พบเลย	6	5.5
1 - 5 ครั้ง	38	34.5
6 - 10 ครั้ง	41	37.3
11-15 ครั้ง	17	15.5
16-20 ครั้ง	3	2.7
มากกว่า 20 ครั้ง	5	4.5
หมายเหตุ: $\bar{x} = 8.78$; S.D. = 8.74		

แหล่งข่าวสารทางการเกษตร

เมื่อเกษตรกรผู้นำมีปัญหาทางการเกษตร แหล่งข่าวสารที่เกษตรกรผู้นำนิยมไปปรึกษาส่วนมาก (ร้อยละ 80) ได้แก่เกษตรกรตำบล รองลงไปได้แก่เพื่อนบ้าน มีเพียงส่วนน้อยที่จะไปปรึกษาเกษตรอำเภอ หรือตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร (ตาราง 7)

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

เกษตรกรผู้นำ 1 ใน 5 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ เลย ประมาณร้อยละ 33 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ร้อยละ 21 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์และประมาณร้อยละ 15 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร นอกจากนั้นเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มฅาปนกิจ (ตาราง 8)

ตำแหน่งในกลุ่ม

เฉพาะเกษตรกรผู้นำที่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏว่า กว่าครึ่ง (ร้อยละ 58.7) เป็นเพียงสมาชิกกลุ่มไม่มีตำแหน่งอื่นใดร้อยละ 29 เป็นประธานกลุ่ม ร้อยละ 4.6 เป็นรองประธานกลุ่มอีกประมาณ ร้อยละ 10 ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ในกลุ่ม

การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

เกษตรกรผู้นำที่เป็นสมาชิกกลุ่มกว่าร้อยละ 90 กล่าวว่า ให้เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ที่เหลือ กล่าวว่า เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งของจำนวนครั้งที่กลุ่มประชุมทั้งหมด (ตาราง 8)

ตาราง 7 แหล่งข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรผู้นำ (n = 110)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรตำบล	88	80.0
เพื่อนบ้าน (ที่ไม่ใช่เกษตรกรผู้นำ)	9	8.2
รับฟังจากวิทยุ	5	4.6
เกษตรกรผู้นำ	4	3.6
เกษตรอำเภอ	2	1.8
ตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร	2	1.8
รวม	110	100

ตาราง 8 การเป็นสมาชิก ตำแหน่งและการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของเกษตรกรผู้นำ (n = 110)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม (n = 110)		
ไม่เป็นสมาชิก	23	20.9
สมาชิกกลุ่มธนาคารเกษตรและสหกรณ์ (ธกส)	37	33.6
สมาชิกกลุ่มสหกรณ์	23	20.9
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร	17	15.5
สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจ	9	8.2
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	1	.9

(ตาราง 8) ต่อ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตำแหน่งในกลุ่ม (n = 87)		
สมาชิก	51	58.7
ประธานกลุ่ม	25	28.8
รองประธานกลุ่ม	4	4.6
กรรมการ	5	5.7
เหรัญญิก	1	1.1
เลขานุการ	1	1.1
การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (n = 87)		
เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง	81	93.1
เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่ง (50%)	6	6.9

1.5 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรทั่วไป

เพศ

เกษตรกรทั่ว ๆ ไปของจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 90 เป็นชาย ที่เหลือร้อยละ 10 เป็นหญิง (ตาราง 9)

อายุ

อายุเฉลี่ยของเกษตรกรทั่วไป เท่ากับ 43.87 ปี (ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 10.72) อายุสูงสุดของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 78 ปี ต่ำสุด 20 ปี ประมาณร้อยละ 30 ของเกษตรกรทั่วไปมีอายุสูงกว่า 50 ปี

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

เกษตรกรทั่วไปมีจำนวนคนในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวร้อยละ 4 คน ขนาดของครอบครัว มีตั้งแต่ 1 คนถึง 12คน ขนาดครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน มีจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 55.6) ครัวเรือนที่มีขนาดมากกว่า 7 คนขึ้นไปมีเพียงประมาณร้อยละ 7

ระดับการศึกษา

เกษตรกรทั่วไปกว่าร้อยละ 90 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (ประถมศึกษาปีที่ 4) มีเพียงร้อยละ 3 ที่อ่านเขียนไม่ได้ ประมาณร้อยละ 6 จบระดับมัธยมศึกษา หรือเทียบเท่าและสูงกว่า (ตาราง 9)

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยของเกษตรกรทั่วไปมีครอบครัวละ 8 ไร่ 3 งาน ประมาณ ร้อยละ 46 มีพื้นที่ทำกินน้อยกว่า 5 ไร่ มีเกษตรกรเพียงประมาณร้อยละ 4 ที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่า 20 ไร่ (ตาราง 10)

กิจการหลักทางการเกษตร

เกษตรกรประมาณร้อยละ 85 ประกอบอาชีพทำนา ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก รองลงไปประกอบอาชีพผลิตผัก และไม้ผลในอัตราร้อยละ 8.8 และ 3.0 ตามลำดับ (ตาราง 10)

ตาราง 9 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรทั่วไป (n = 331)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	298	90.0
หญิง	33	10.0
อายุ		
20 - 30 ปี	34	10.3
31 - 40 ปี	100	30.2
41 - 50 ปี	95	28.7
51 - 60 ปี	88	26.6
61 - 70 ปี	13	3.9
มากกว่า 71 ปี	1	.3

หมายเหตุ: $\bar{x} = 43.87$; S.D. = 10.72

ตาราง 9 (ต่อ)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1 - 2 คน	27	8.2
3 - 4 คน	184	55.6
5 - 6 คน	98	29.6
7 - 8 คน	20	6.0
9 -10 คน	1	.3
11 -12 คน	1	.3
หมายเหตุ: $\bar{x} = 4.29$; S.D. = 1.49		
การศึกษา		
อ่านเขียนไม่ได้	10	3.0
ระดับประถมศึกษา	302	91.2
ระดับมัธยมศึกษา	13	3.9
อื่น ๆ (เปรียญธรรม ๘ อาชีวศึกษา)	6	1.8

ตาราง 10 ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรและกิจการหลักของเกษตรกรทั่วไป (n = 331)

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร		
น้อยกว่า 1 ไร่	4	1.2
1-5 ไร่	149	48.0
6-10 ไร่	108	32.6
11-15 ไร่	43	13.0
16-20 ไร่	14	4.2
21-25 ไร่	2	0.6
มากกว่า 25 ไร่	11	3.3
หมายเหตุ: $\bar{x} = 8.71$; S.D. = 10.44		
กิจการเกษตรที่ทำรายได้หลัก		
ทำนา	280	84.6
สวนผัก	29	8.8
ไม้ผล	10	3.0
ไม้ดอกไม้ประดับ	8	2.4
เลี้ยงสัตว์	3	.9
อื่น ๆ	1	.3

อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรทั่วไป

ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ปรากฏว่า เกษตรกรทั่วไป มีโอกาสพบเกษตรกรตำบลเพื่อรับความรู้ทางการเกษตรเฉลี่ยประมาณเดือนละ 1 ครั้ง (4.47 ครั้งต่อ 3 เดือน) มีเกษตรกรถึงร้อยละ 16 ระบุว่า ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาตนเองไม่เคยพบเกษตรกรตำบลเลย (แต่เคยพบมาก่อน) อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลสูงสุด 10 ครั้งต่อเดือน ซึ่งมีอัตราร้อยละต่ำมาก เกษตรกร

ส่วนมาราวร้อยละ 70 กล่าวว่าในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ตนเองมีโอกาสดำเนินการตามล
ต่ำกว่า 10 ครั้ง (ตาราง 11)

แหล่งข่าวสารทางการเกษตร

เมื่อเกษตรกรทั่วไปมีปัญหาทางการเกษตร แหล่งข่าวสารที่นิยมไปปรึกษา บำรุงว่า
ประมาณครึ่งหนึ่ง นิยมไปปรึกษาเกษตรตำบลแหล่งข่าวสารที่นิยมรองลงไปได้แก่ เพื่อนบ้านและ
เกษตรกลุ่ม (มีอัตราความนิยมเท่านั้นคือ ร้อยละ 15.4) ส่วนการแก้ปัญหาด้วย การใช้เอกสาร
สิ่งพิมพ์ทางการเกษตรและการรับฟังวิทยุ นั้น มีอัตราร้อยละรวมกันประมาณร้อยละ 10 (ตาราง 12)

ตาราง 11 อัตราการพบปะเกษตรกรตำบลของเกษตรกรทั่วไปในช่วง 3 เดือน (n = 331)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การพบปะพูดคุยกับเกษตรตำบล 3 เดือนที่ผ่านมา		
ไม่ได้พบ	53	16.0
1-5 ครั้ง	120	36.2
6-10 ครั้ง	110	33.2
11-15 ครั้ง	39	11.9
16-20 ครั้ง	6	1.8
มากกว่า 20 ครั้ง	3	.9
หมายเหตุ: $\bar{x} = 4.47$; S.D. = 3.97		

ตาราง 12 แหล่งข่าวสารการเกษตรของเกษตรกรทั่วไป ($n = 331$)

รายการ	จำนวน (คน.)	ร้อยละ
เกษตรตำบล	182	55.0
เพื่อนบ้าน	51	15.4
เกษตรกรผู้นำ	51	15.4
รับฟังจากวิทยุ	21	6.3
เกษตรอำเภอ	6	1.8
พ่อค้าในท้องถิ่น	8	2.4
อ่านจากเอกสารสิ่งพิมพ์การเกษตร	10	3.0
ตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร	2	.6
รวม	331	100

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

เกษตรกรทั่วไปประมาณ 1 ใน 5 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ ร้อยละ 23.8 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และร้อยละ 15.7 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ มีเกษตรกรร้อยละ 30 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มใด ๆ เลย (ตาราง 13)

ตำแหน่งในกลุ่ม

เกษตรกรทั่วไปส่วนมาก (ร้อยละ 81.4) เป็นเพียงสมาชิกกลุ่ม มีเพียงประมาณร้อยละ 10 มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มร้อยละ 1.7 เป็นรองประธานกลุ่ม อีกประมาณร้อยละ 6 ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ในกลุ่ม (ตาราง 13)

การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

เกษตรกรทั่วไปที่เป็นสมาชิกกลุ่มเกือบร้อยละ 80 ระบุว่า ตนเองได้ร่วมการประชุมของกลุ่มทุกครั้ง ร้อยละ 13.4 เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่งของการประชุมทั้งหมด มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 2.2 ที่กล่าวว่า ไม่เคยเข้าร่วมประชุมกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิกเลย (ตาราง 13)

ตาราง 13 การเป็นสมาชิก ตำแหน่งและการเข้าร่วมประชุมกลุ่มของเกษตรกรทั่วไป (n = 331)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นสมาชิกกลุ่ม (n = 331)		
ไม่เป็น	100	30.2
สมาชิกกลุ่มสหกรณ์	86	26.0
สมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ พ.(ธกส.)	79	23.8
สมาชิกกลุ่มเกษตรกร	52	15.7
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	13	3.9
เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	1	.3
ตำแหน่งในกลุ่ม (n = 231)		
สมาชิก	188	81.4
ประธาน	24	10.4
กรรมการ	11	4.7
รองประธาน	4	1.7
เลขานุการ	3	1.3
เหรัญญิก	1	0.4
การเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (n = 231)		
เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง	181	78.3
เข้าร่วมประชุมมากกว่าครึ่ง (50%)	31	13.4
เข้าร่วมประชุมประมาณครึ่งหนึ่ง	9	3.8
เข้าร่วมประชุมน้อยกว่าครึ่ง	5	2.2
ไม่เคยเข้าร่วมประชุมเลย	5	2.2

2. ผลประเมินโครงการการเกษตรในธรรมชาติของบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการ

การประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรในการศึกษาค้นคว้านี้ เน้นการประเมินผล ส่วนประกอบของโครงการ 4 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ก. ด้านข่าวสารความรู้ที่หน่วยงานส่งเสริม การเกษตรเผยแพร่ให้แก่เกษตรกร ข. คุณภาพและการทำงานของเกษตรกรตำบล ค. วิธีการดำเนินการส่งเสริม ง. โครงการส่งเสริมและผลของโครงการส่งเสริมที่ผ่านมาแล้ว

2.1 ข่าวสารความรู้

ในเรื่องข่าวสารความรู้ที่ต้องการประเมินว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม มีทัศนคติ อย่างไรต่อข่าวสารความรู้ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้เผยแพร่ไป บุคคลเหล่านั้นคิดว่า ข่าวสารนั้นถูกต้อง เพียงตรง ทันสมัย รวดเร็ว นำไปใช้ได้ หรือไม่? เกษตรตำบลให้ความช่วยเหลือหรือตอบสนองความต้องการด้านข่าวสารของเกษตรกรได้ดีเพียงใด?

ผลการศึกษารายงานว่า จากข้อมูลด้านข่าวสารความรู้ทั้งหมด 11 ข้อ ค่าเฉลี่ยแต่ละข้อ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) อยู่ในระดับ "ดี" (ค่าเฉลี่ย = 3.76) ไม่ถึงขั้น "ดีเยี่ยม"

เมื่อจัดอันดับคะแนนเฉลี่ยแล้วพบว่า ความเต็มใจช่วยเหลือของเกษตรกรตำบลต่อเกษตรกร ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.93) และความรวดเร็วของข่าวสารข้อมูลเมื่อเกษตรกรต้องการ ได้คะแนนต่ำสุด (3.47) (ตาราง 14)

อย่างไรก็ดี ผลประเมินด้านข่าวสารความรู้ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยส่วนรวมของแต่ละกลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($F = 27.60 ; p < .001$) กล่าวคือ เกษตรกรทั่วไปให้ค่าเฉลี่ยประเมินสูงสุด (3.81) รองลงไปให้แก่กลุ่มเกษตรกรตำบลประเมินผลตัวเอง (ค่าเฉลี่ย 3.73) เกษตรกรผู้นำ (ค่าเฉลี่ย = 3.70) และกลุ่มผู้บริหารโครงการ ประเมินการให้ข่าวสารความรู้ของเกษตรกรตำบลต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.36) หมายถึงว่า การบริการข่าวสารความรู้ของเกษตรกรตำบลในทัศนคติของผู้บริหารอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เท่านั้น ไม่ถึงขั้น "ดี"

เมื่อวิเคราะห์เป็นรายข้อจะพบว่า ความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง (ผู้บริหาร เกษตรตำบล เกษตรกรผู้นำ เกษตรกรทั่วไป) ล้วนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญมีเพียง 2 ข้อเท่านั้นที่กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันคือ (ก) ความเต็มใจช่วยเหลือของเกษตรกรตำบล ($F = 2.43$; $p > .05$) และ (ข) การสนองตอบของเกษตรกรตำบลเมื่อเกษตรกรขอความช่วยเหลือ ($F = 2.11$; $P > .05$)

จากการจัดอันดับค่าเฉลี่ยรายข้อพบว่า ค่าเฉลี่ยผลประเมินโครงการด้านข่าวสารความรู้สูงสุด 3 อันดับแรกคือ อันดับหนึ่ง ความเต็มใจช่วยเหลือจากเกษตรกรตำบลต่อเกษตรกร (๕.93) อันดับสองมี 3 รายการได้แก่ เกษตรตำบลเป็นผู้มีความรู้ (๕.81) , หน่วยงานส่งเสริมเป็นแหล่งของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ (๕.81) หน่วยงานส่งเสริมคือแหล่งข่าวสารความรู้ที่มีคุณภาพ (3.81) และ อันดับสาม ข่าวสารความรู้ที่เกษตรกรตำบลเผยแพร่กันถูกต้อง เพียงตรง (3.76) ค่าเฉลี่ยต่ำสุดด้านข่าวสารข้อมูล 3 อันดับท้ายคือ อันดับหนึ่งความรวดเร็วของข่าวสารข้อมูลเมื่อเกษตรกรต้องการ (3.47) อันดับสอง เมื่อมีความขัดแย้งเกี่ยวกับข่าวสารความรู้การเกษตร เกษตรตำบลสามารถช่วยเหลือแก้ไขได้ (3.60) อันดับสามมี 2 รายการคือ เกษตรตำบลรู้แหล่งที่จะได้รับข่าวสารความรู้ (3.63) และข่าวสารข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้จริง ไม่เป็นเพียงทฤษฎี (3.63) (ตาราง 14)

กล่าวโดยสรุปคือ ผลประเมินด้านการให้ข่าวสารความรู้ทางการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ได้ดำเนินการมาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับ"ดี" ความคิดเห็นด้านความเต็มใจช่วยเหลือของเกษตรกรตำบลต่อเกษตรกรได้รับค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ส่วนความรวดเร็วของการบริการข่าวสารข้อมูลเมื่อเกษตรกรต้องการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดโดยธรรมชาติของผู้บริหารโครงการ เกษตรตำบล เกษตรผู้นำ และเกษตรกรทั่วไป ในเรื่องข่าวสารความรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญถึงเกษตรกรทั่วไปให้ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลประเมินสูงสุด ผู้บริหารโครงการให้ค่าคะแนนเฉลี่ยการประเมินต่ำสุด

ตาราง 14 ผลประเมินโครงการตามความต้องการเกษตรกร (n = 513)

รายการ	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง			F-Value	
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกรตำบล (n=53)	เกษตรกรทั่วไป (n=331)		
1. ความเต็มใจช่วยเหลือจากเกษตรกรทำเลตอเกษตรกร	3.93	3.53	3.93	4.03	3.92	2.43 ^{NS}
2. เกษตรตำบลเป็นผู้มีความรู้	3.81	3.26 ^D	3.47 ^C	3.94 ^A	3.85 ^B	10.95 ^{***}
3. หน่วยงานส่งเสริมเป็นแหล่งของความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ	3.81	3.16 ^D	3.53 ^C	3.96 ^A	3.84 ^B	11.29 ^{***}
4. หน่วยงานส่งเสริมคือแหล่งข่าวสารความรู้ที่มีคุณภาพ	3.81	3.16 ^D	3.53 ^C	3.96 ^A	3.84 ^B	10.67 ^{***}
5. ขาวสารความรู้ที่เผยแพร่ถูกตองเพียงพอ	3.76	3.47 ^C	3.49 ^C	3.99 ^A	3.75 ^B	6.54 ^{***}
6. ขาวสารความรู้ทันสมัย	3.72	3.05 ^C	3.40 ^B	3.78 ^A	3.78 ^A	9.27 ^{***}
7. การสนองตอบของเกษตรกรตำบล เมื่อเกษตรกรขอความช่วยเหลือ (ฉบับว ทนเหตุการณ เชื้อองชา)	3.64	3.21	3.53	3.74	3.65	2.11 ^{NS}
8. เกษตรตำบลแหล่งที่จะได้รับข่าวสารความรู้	3.63	3.16 ^C	3.49 ^B	3.65 ^A	3.68 ^A	3.66 [*]

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกร ตำบล (n=53)	เกษตรกร ผู้นำ (n=110)	เกษตรกร ทั่วไป (n=331)	
9. ชาวสารขมสามารถนำไปใช้ได้ (ไม่เป็นเพียงทฤษฎี)	3.63	3.26 ^D	3.40 ^C	3.82 ^A	3.63 ^B	6.01 ^{***}
10. เมื่อมีความขัดแย้งเกี่ยวกับข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตร เกษตรกรสามารถช่วยเหลือแก้ไขได้	3.60	2.95 ^D	3.40 ^C	3.74 ^A	3.63 ^B	7.49 ^{***}
11. ความรวดเร็วของข่าวสารข้อมูลเมื่อเกษตรกรต้องการ	3.47	2.63 ^C	3.15 ^B	3.59 ^A	3.52 ^A	11.26 ^{***}
รวม	3.76	3.36 ^C	3.73 ^{AB}	3.70 ^B	3.81 ^A	27.60 ^{***}

หมายเหตุ NS = Non-Significant

* = $P < 0.05$

*** = $P < 0.001$

1.00 - 1.80 = แยก

1.81 - 2.60 = แยก

2.61 - 3.40 = ปานกลาง

3.41 - 4.20 = ดี

4.21 - 5.00 = ดีเยี่ยม

2.2. เกษตรตำบล (Tambol Extension Agents)

การประเมินผลเกษตรตำบลมุ่งที่จะทราบถึง คุณภาพส่วนบุคคลและการทำงานของ เกษตรตำบล ว่าตามธรรมชาติของบุคคลเป้าหมาย เกษตรตำบลและผู้บริหารโครงการมองเกษตร ตำบลในรูปลักษณะอย่างไร มีความคิดเห็นแตกต่างกันหรือไม่ สิ่งใดที่มีผลกระทบต่อกัน หรือตรงกัน

ผลการศึกษาปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยผลประเมินรวมของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม มีค่าเท่ากับ 3.86 หมายความว่า โดยทั่วไปเกษตรตำบลในจังหวัดเชียงใหม่มีคุณภาพและการทำงานอยู่ในเกณฑ์ "ดี" ในธรรมชาติของบุคคลเป้าหมาย และผู้บริหารโครงการ

เมื่อแยกวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของแต่ละกลุ่มตัวอย่างแล้วจะพบว่า เกษตรกรผู้นำ ให้ค่าผลประเมินเกษตรตำบลสูงสุด (3.97) รองลงไปได้แก่เกษตรกรทั่วไป (3.85) เกษตรตำบล ประเมินผลการทำงานของตนเองใกล้เคียงกับเกษตรกรทั่วไป (3.84) ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด อยู่ในเกณฑ์ "ดี" ส่วนผู้บริหารโครงการประเมินการทำงานและคุณภาพของเกษตรตำบลว่าอยู่ใน ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.38) ค่าคะแนนผลประเมินดังกล่าวนี้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($F = 42.74, P < .001$) โดยธรรมชาติของผู้บริหารแตกต่างไปจากกลุ่มอื่น ๆ ทั้งหมด เกษตรตำบลและเกษตรกรทั่วไปมีธรรมชาติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 15)

การวิเคราะห์เป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มมีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน ทางสถิติเพียงประเด็นเดียวคือ เรื่องความเชื่อถือของเกษตรกรต่อเกษตรตำบล ซึ่งทุกฝ่ายระบุว่า อยู่ในระดับ "ดี" (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.85 , $F = 2.44, P > .05$)

เมื่อจัดอันดับค่าผลประเมินเฉลี่ยรวมแล้ว ปรากฏว่า ในด้านคุณภาพและการทำงานของ เกษตรตำบลนั้น ค่าผลประเมินสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ อันดับหนึ่ง มนุษยสัมพันธ์ของเกษตรตำบล ต่อประชาชนทั่วไป (4.08) อันดับสอง บุคลิกของเกษตรตำบล (4.00) อันดับสาม ความสัมพันธ์ ของเกษตรตำบลกับประชาชนในท้องถิ่น

ค่าผลประเมินที่มีอันดับต่ำสุด 3 อันดับท้ายคือ อันดับหนึ่ง การชวนชวนหาความรู้ ของเกษตรตำบล (3.67) อันดับสอง ความสามารถของเกษตรตำบลในการนำความรู้ เทคโนโลยี- ใหม่ๆไปใช้ (3.69) อันดับสาม ประสิทธิภาพและภูมิหลังของเกษตรตำบล (3.70)

ส่วนผลประเมินด้านความซื่อสัตย์ การอุทิศตนทำงาน ความเข้มแข็งในการทำงาน ของเกษตรตำบล มีลำดับค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับกลาง ๆ (ตาราง 15)

ตาราง 15 ผลประเมินโครงการตามคุณลักษณะการทำงานของทีม (n=513)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกร		ทั่วไป (n=331)	
			ตำบล (n=53)	ผู้นำ (n=110)		
1. มนุษย์ดีมีพรของเกษตรกรตำบลคอปราชธานีทั่วไป	4.08	3.47 ^D	3.96 ^C	4.23 ^A	4.08 ^B	8.13 ^{***}
2. บุคลิกภาพของเกษตรกรตำบล	4.00	3.47 ^C	3.85 ^B	4.10 ^A	4.03 ^A	7.61 ^{***}
3. ความสัมพันธ์ของเกษตรกรตำบลกับประชาชนในท้องถิ่น	3.99	3.58 ^C	3.92 ^B	4.13 ^A	3.99 ^B	3.30 [*]
4. ความใกล้ชิดของเกษตรกรตำบล	3.98	3.37 ^C	3.96 ^B	4.07 ^A	3.97 ^B	5.92 ^{***}
5. การปฏิบัติหน้าที่ของเกษตรกรตำบล	3.92	3.31 ^C	3.94 ^B	4.07 ^A	3.89 ^B	6.08 ^{***}
6. ความเชื่อใจของเกษตรกรคอปราชธานีตำบล	3.85	3.47	3.94	3.94	3.83	2.44 ^{NS}
7. คุณภาพ (ส่วนบุคคล) ของเกษตรกรตำบล	3.84	3.37 ^D	3.75 ^C	3.94 ^A	3.84 ^B	4.10 ^{**}
8. การทำงานอย่างเข้มแข็งของเกษตรกรตำบล	3.83	3.32 ^C	3.87 ^B	3.99 ^A	3.80 ^B	4.93 ^{**}
9. การให้ความร่วมมือของเกษตรกรตำบลต่อกิจกรรมท้องถิ่นทั่วไป	3.72	3.68 ^B	3.85 ^A	3.92 ^A	3.64 ^B	3.53 [*]
10. ประสิทธิภาพและภูมิหลังของเกษตรกรตำบล	3.70	3.26 ^C	3.60 ^B	3.68 ^{AB}	3.74 ^A	3.21 [*]

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง			F-value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกร ตำบล (n=53)	เกษตรกร ผู้นำ (n=110)	

11. ความสามารถของเกษตรกรตำบลในการนำความรู้

เทคโนโลยีมาใช้

3.69 3.16^C 3.66^B 3.83^A 3.68^B 4.01^{**}

12. การช่วยเหลือความรู้ของเกษตรกรตำบล

3.67 3.10^C 3.72^B 3.84^A 3.64^B 6.03^{***}

รวม

3.86 3.38^C 3.84^B 3.97^A 3.85^B 42.74^{***}

หมายเหตุ NS = Non-Significance

* = P < .05

** = P < .01

*** = P < .001

1.00 - 1.80 = แยก

1.81 - 2.60 = แยก

2.61 - 3.40 = ปานกลาง

3.41 - 4.20 = ดี

4.21 - 5.00 = ดีเยี่ยม

กล่าวโดยสรุปคือผลประเมินด้านคุณภาพและการทำงานของเกษตรกรตำบลนั้น โดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี มีเพียงผู้บริหารโครงการที่ประเมินผลด้านมนุษยสัมพันธ์ของเกษตรกรต่ำต่อประชาชนทั่วไป มีค่าคะแนนสูงสุด ค่าคะแนนผลประเมินต่ำสุดได้แก่ การชวนช่วยหาความรู้ของเกษตรกรตำบล

2.3 วิธีการส่งเสริม (Extension Methods)

เทคนิควิธีการส่งเสริมมีมากมาย การเลือกใช้วิธีส่งเสริมแบบใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายปัจจัย อาทิ จำนวนบุคคลเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการส่งเสริม เวลา ความสามารถของนักส่งเสริม งบประมาณ เป็นต้น การเลือกวิธีการส่งเสริมควรพิจารณาจากทุกแง่มุมของสถานการณ์และเงื่อนไขอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ใช้วิธีการส่งเสริมแบบเดียวอยู่ตลอดเวลา

จากการสอบถามบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการทุกระดับเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมและคุณภาพของวิธีการเหล่านั้นที่เกษตรกรตำบลได้ใช้ เผยแพร่วิชาการ ปรากฏผลว่า ผลประเมินโดยรวมอยู่ในระดับ "ปานกลาง" เทคนิคการส่งเสริมที่ผ่านมายังไม่อยู่ในระดับที่ดีพอ (ค่าเฉลี่ยทั้งหมด = 3.09) (ตาราง 16)

เมื่อตรวจสอบผลประเมินของแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า กลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มเกษตรกรทั่วไป มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการใช้วิธีการส่งเสริมของเกษตรกรตำบลที่ผ่านมายังอยู่ในระดับ "ปานกลาง" (ค่าเฉลี่ย = 2.85 และ 2.90 ตามลำดับ) ส่วนเกษตรกรผู้นำและเกษตรกรตำบลเองให้ผลประเมินวิธีการส่งเสริมของเกษตรกรตำบลอยู่ในระดับ "ดี" (ค่าเฉลี่ย = 3.50 เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม) ผลประเมินของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม แตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ($F = 100.85$, $P > .001$)

การวิเคราะห์เป็นรายข้อ ทำให้สามารถแยกผลประเมินเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม

3 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 ผลประเมินระดับ "ดี" ได้แก่ เรื่องการเยี่ยมเยียนของเกษตรกรตำบลที่บ้านเกษตรกร และ จำนวนการประชุมและคุณภาพการประชุม

กลุ่มที่ 2 ผลประเมินระดับ "ปานกลาง" ได้แก่ เรื่อง คุณภาพของเอกสารสิ่งพิมพ์ การจัดโครงการส่งเสริมการเกษตร สำหรับกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะเรื่อง , การสาธิตและการทดสอบเทคโนโลยี การฝึกอบรมระยะสั้น

ตาราง 16. ผลประเมินโครงการเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริม (n=513)

รายการ	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกร ตำบล (n=53)	เกษตรกร ทุ่งน้ำ (n=110)	เกษตรกร ทั่วไป (n=331)	
1. การเยี่ยมเยือนของเกษตรกรตำบลบ้านเกษตรกร	3.54	3.05 C	3.79 A	3.75 A	3.45 B	6.49 ***
2. จำนวนการประชุมและคุณภาพการประชุม	3.50	3.21 D	3.57 B	3.74 A	3.43 C	3.89 **
3. คุณภาพของเอกสารและสิ่งพิมพ์	3.35	3.00	3.17	3.46	3.36	1.52 NS
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรสำหรับกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะเรื่อง	3.22	3.16	3.45	3.04	3.25	2.22 NS
5. การสาธิตและการทดลองเทคโนโลยี	3.09	2.68 C	3.30 A	3.30 A	3.00 F	3.43 *
6. การฝึกอบรมระยะสั้น	2.66	3.16 A	3.17 A	2.67 B	2.54 C	7.32 ***
7. การเยี่ยมเยือนนักวิทยากรในพื้นที่	2.50	2.21	2.70	2.54	2.46	2.13 NS
8. การจัดทัศนศึกษา	2.55	2.37 B	2.57 A	2.52 A	2.26 B	2.68 *

รวม

3.09 2.85 C 3.50 A 3.50 A 2.90 B 100.853

หมายเหตุ	NS	= Non-Significant	หมายเหตุ
*	= P < .05		แยก
**	= P < .01		แยก
***	= P < .001		ปานกลาง
			ดี
			ดีมาก

กลุ่มที่ 3 ผลประเมินระดับ "แย่" ให้แก่เรื่อง การเยี่ยมของนักวิชาการในหมู่บ้าน และการจัดทัศนศึกษา

การวิเคราะห์เป็นรายข้อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ทุกกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่องเกี่ยวกับ คุณภาพของ เอกสารสิ่งพิมพ์ ($F = 1.52$; $P > .05$) การจัดโครงการส่งเสริมการเกษตร สำหรับกลุ่ม ผู้สนใจพิเศษ ($F = 2.22$; $P > .05$) และการเยี่ยมของนักวิชาการในหมู่บ้าน ($F = 2.13$; $P > .05$) ผลประเมินเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมเรื่องอื่น ๆ ล้วนแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ (ตาราง 16)

กล่าวโดยสรุป ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ด้านคุณภาพ ของการใช้วิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง การเยี่ยมเขียนของเกษตรกรตำบลบ้านเกษตรกร ได้รับคะแนนผลประเมินสูงสุด อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนวิธีการจัดทัศนศึกษาได้รับคะแนนผลประเมินต่ำสุด อยู่ในเกณฑ์ "แย่"

2.4 โครงการส่งเสริม (Extension Programs)

โครงการส่งเสริมการเกษตรที่ขึ้นควรสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลเป้าหมาย สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยมีประชาชนในท้องถิ่นร่วมวางแผนและดำเนินการส่งเสริม การดำเนินการส่งเสริมควรมุ่งให้การศึกษาแก่บุคคลเป้าหมาย เพื่อให้บุคคลเป้าหมายสามารถแก้ปัญหา และช่วยเหลือตัวเองได้ในที่สุด ไม่ควรกระทำในลักษณะสังคมสงเคราะห์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเป้าหมายต้องพึ่งพิงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอยู่โดยตลอด

ผลการศึกษาปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยผลประเมินการจัดทำและดำเนินงานส่งเสริมการ เกษตรที่ผ่านมาอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ยทั้งหมด = 3.50) ค่าเฉลี่ยผลประเมินของแต่ละกลุ่มตัว อย่าง แม้จะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 11.28$; $P < .001$) แต่ทุก กลุ่มก็ยังให้คะแนนอยู่ในเกณฑ์ "ดี" ยกเว้นผลประเมินเฉลี่ยของกลุ่มผู้บริหาร ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.20 แสดงว่า กลุ่มบริหารมีความเห็นว่าการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ผ่านมา อยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น (ตาราง 17)

ตาราง 17 ผลประเมินโครงการตามการจัดทำและดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร (n=513)

รายการ	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกรตำบล (n=53)	เกษตรกรผู้นำ (n=110)	เกษตรกรทั่วไป (n=331)	
1. โครงการส่งเสริมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น	3.70	3.21 ^D	3.47 ^C	3.84 ^A	3.71 ^B	5.99**
2. ความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ	3.66	3.47	3.81	3.68	3.63	1.09 NS
3. โครงการส่งเสริมมีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น	3.62	3.26 ^C	3.64 ^B	3.81 ^A	3.57 ^B	4.81**
4. การส่งเสริมเป็นการให้การศึกษากับเกษตรกร (มุ่งให้เกษตรกรช่วยตัวเองได้ ไม่หวังพึ่งเจ้าหน้าที่ตลอดไป)	3.37	3.26	3.36	3.38	3.37	1.01 NS
5. การมีส่วนร่วมของประชาชน (หรือเกษตรกร) ในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมในท้องถิ่น)	3.17	2.79 ^C	3.39 ^A	3.40 ^A	3.07 ^B	5.49**
รวม	3.50	3.20 ^C	3.53 ^{BA}	3.62 ^A	3.47 ^B	11.285***

หมายเหตุ NS = Non-Significance
 ** = P < .01
 *** = P < .001

= แยก
 = แยก
 = ปานกลาง
 = ดี
 = ดีเยี่ยม

เมื่อนำค่าเฉลี่ยรวมแต่ละรายการมาจัดอันดับแล้วพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน (หรือเกษตรกร) ในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมในท้องถิ่น ให้ค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.17) โดยมีเรื่องความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.70)

จากค่าเฉลี่ยรวมแต่ละรายการดังกล่าว ทำให้สามารถแยกผลประโยชน์ออกเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มผลประโยชน์อยู่ในระดับดี ได้แก่ เรื่องความสอดคล้องของโครงการกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะช่วยเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ และการปรับโครงการให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

กลุ่มผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การมุ่งให้การศึกษาแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพิงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมตลอดเวลา และการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมในท้องถิ่น

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มตัวอย่างเป็นรายข้อพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียง 2 รายการ ที่กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีทรรศนะไม่แตกต่างกันทางสถิติ ได้แก่ เรื่องความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะช่วยเกษตรกรในโครงการต่าง ๆ ($F = 1.09$; $p > .05$) และเรื่องการมุ่งให้การศึกษาแก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรช่วยเหลือตนเองได้ ($F = 1.01$; $p > .05$) (ตาราง 17)

สรุป ผลประโยชน์ด้านการจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี โครงการส่วนมากสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพการณ์ของท้องถิ่น แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนและดำเนินงานยังไม่มีมากนักจัดอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น

2.5 ผลของโครงการส่งเสริม (Impacts of Extension)

ผลของโครงการส่งเสริมที่ได้จัดทำตามท้องถิ่นต่าง ๆ อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้หลายระดับ จากการเปลี่ยนแปลงง่าย ๆ จนถึงการเปลี่ยนแปลงที่ยากซับซ้อน เช่น การทำให้เกษตรกรมีความรู้ หรือเทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น จนกระทั่งทำให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น เป็นต้น

จากตัวอย่างข้างต้นหากวิเคราะห์จะพบว่า การทำให้เกษตรกรมีความรู้หรือเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานสามารถกระทำไม่ยุ่งยาก หรือต้องใช้ปัจจัยมากนัก แต่การที่จะทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น เป็นเรื่องที่ซับซ้อนต้องใช้ความพยายามมาก และเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน

จากการศึกษาผลของโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้กระทำไปแล้วนั้น ปรากฏว่า การทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น ได้รับค่าคะแนนสูงสุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.75) รองลงไปได้แก่ ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตทางเกษตรสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.60) (ตาราง 18)

ส่วนผลกระทบด้านอื่นได้คะแนนระดับ "ปานกลาง" ทั้งหมด สามารถเรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุดไปยังคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำสุดดังนี้ ทำให้เกษตรกรมีความหวังว่าอนาคตจะดีขึ้น (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.37) ทำให้เกษตรกรมีรายได้ของครอบครัวสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ยรวม = 3.20) ส่วนผลกระทบด้านการทำให้เกษตรกรมีฐานะความเป็นอยู่ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นนั้น ได้ค่าคะแนนต่ำสุด (ค่าเฉลี่ยรวม 3.09) ผลกระทบสองประการหลังนี้ กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องไม่แตกต่างกันทางสถิติ (ตาราง 19)

เมื่อนำมาค่าเฉลี่ยของแต่ละผลกระทบมารวมกันทั้งหมด แล้วหาค่าเฉลี่ยเพื่อภาพรวมของผลกระทบทั้งหมด ปรากฏว่า ผลประเมินผลของโครงการส่งเสริมการเกษตรในนครนະของทุกฝ่าย มีค่าอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยทั้งหมด = 3.39) แสดงว่าผลของโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ได้กระทำไปในจังหวัดเชียงใหม่ยังผลให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เพียงระดับปานกลางเท่านั้น ไม่ขึ้นขั้นดี

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมของผลประเมินกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 17.90$; $P < 0.01$) เกษตรกรผู้นำมีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุด (3.45) รองลงไปได้แก่กลุ่มเกษตรกรทั่วไป (3.41) เกษตรตำบล (3.30) และผู้บริหาร (3.17) ตามลำดับ

ตาราง 18 ผลประเมินผลกระทบของโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการไปแล้ว (n=513)

รายการ	ค่าเฉลี่ย ทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกร ตำบล (n=53)	เกษตรกร ผู้นำ (n=110)	เกษตรกร ทั่วไป (n=331)	
1. ทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยี (วิทยาการ) ใหม่ที่เหมาะสม เพิ่มขึ้น	3.75	3.49 ^C	3.47 ^C	3.85 ^A	3.77 ^B	4.63 ^{**}
2. ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตทางการเกษตรสูงขึ้น	3.60	3.45	3.65	3.66	3.59	.61 ^{NS}
3. ทำให้เกษตรกรมีความห่วงวอานาคจะดีขึ้น	3.37	2.68 ^C	3.17 ^B	3.42 ^A	3.44 ^A	7.93 ^{***}
4. ทำให้เกษตรกรมีรายได้ของครอบครัวสูงขึ้น	3.20	2.97	3.24	3.24	3.21	.69 ^{NS}
5. ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น	3.09	2.75	2.98	3.08	2.91	7.32 ^{NS}
รวม	3.39	3.07 ^C	3.30 ^B	3.45 ^A	3.42 ^{BA}	7.90 ^{***}

หมายเหตุ NS = Non-Significance

** = $P < .01$

*** = $P < .001$

1.00 - 1.80 = แ่่มาก

1.81 - 2.60 = แ่ย

2.61 - 3.40 = ปานกลาง

3.41 - 4.20 = ดี

4.21 - 5.00 = ดีเยี่ยม

อย่างไรก็ดี ถ้าดูผลค่า L.S.D. ที่ระดับ 5% จะพบว่าเฉพาะค่าเฉลี่ยรวมของผลประเมิณกลุ่มเกษตรกรผู้นำ เกษตรตำบล และผู้บริหารเท่านั้นที่แตกต่างกันทางสถิติ ส่วนค่าเฉลี่ยรวมของกลุ่มเกษตรกรทั่วไป (3.42) กับกลุ่มเกษตรกรผู้นำ (3.45) ไม่แตกต่างกันทางสถิติ (ตาราง 18)

สรุป ผลกระทบของโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ได้ดำเนินไปแล้วนั้น ยังผลให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น และมีผลผลิตการเกษตรเพิ่มขึ้นในเกณฑ์ดี ส่วนความหวังต่ออนาคต รายได้ของครอบครัว และฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงระดับปานกลาง

2.6 ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยรวม

(Overall Evaluation of total Agricultural Extension Program)

จากข้อถามที่ว่า ถ้าจะกล่าวโดยส่วนรวมแล้วโครงการส่งเสริมการเกษตรในท้องที่ของท่านอยู่ในระดับใด? โดยมีตัวเลือก 5 ระดับคือ ดีเยี่ยม ดี ปานกลาง แย่ แย่มาก ผลปรากฏว่า เมื่อนำคำตอบของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) มาหาค่าเฉลี่ยพบว่า มีค่าคะแนนเท่ากับ 3.32 กล่าวคือ ในทรรศนะของผู้บริหารโครงการและบุคลากรเป้าหมายโครงการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่ถึงกับแย่มากหรือดี (ตาราง 19)

เมื่อวิเคราะห์ผลประเมินของแต่ละกลุ่มแล้วพบว่า ผู้บริหารให้ค่าการประเมินต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย = 2.97) รองลงไปได้แก่ เกษตรตำบล (ค่าเฉลี่ย = 3.27) เกษตรกรทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 3.30) ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยทั้งหมดมีความหมายเหมือนกันคือ ต่างระบุว่าโครงการส่งเสริมการเกษตรในท้องที่ของกลุ่มตัวอย่างต่างอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรผู้นำให้ค่าผลประเมินสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.46) กล่าวว่าโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี

อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยผลประเมินของแต่ละกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 2.564$, $P > .05$) (ตาราง 19)

ตาราง 19 ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรโดยส่วนรวม (n=513)

รายการ	ค่าเฉลี่ยทั้งหมด (n=513)	ค่าเฉลี่ยแยกตามกลุ่มตัวอย่าง				F-Value
		ผู้บริหาร (n=19)	เกษตรกรตำบล (n=53)	เกษตรกรหมู่บ้าน (n=110)	เกษตรกรทั่วไป (n=331)	
1. โครงการส่งเสริมการเกษตรในท้องถิ่นโดยส่วนรวม	3.32	2.97	3.27	3.46	3.30	2.564 NS

หมายเหตุ

NS = non-significant

1.00 - 1.80 = แยก

1.81 - 2.60 = แยก

2.61 - 3.40 = ปานกลาง

3.41 - 4.20 = ดี

4.21 - 5.00 = ดีเยี่ยม

อาจสรุปได้ว่า จากการวิจัยครั้งนี้ผลประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัด เชียงใหม่ โดยส่วนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ไม่ว่าในทรรศนะของผู้บริหาร เกษตรตำบล บุคคลเป้าหมายล้วนไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประเมินโครงการกับลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย

ลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกรผู้นำ และเกษตรกรทั่วไป จำนวน 441 คน) ที่นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์กับผลประเมินโครงการ ได้แก่ เพศ อายุ จำนวน คนในครอบครัว ระดับการศึกษาขนาดของพื้นที่ในการทำเกษตร กิจกรรมหลักทางการเกษตร การรู้จักเกษตรกรตำบล จำนวนที่ได้พบปะกับเกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือน แหล่งข่าวสารการเกษตร ที่เกษตรกรนิยมติดต่อ การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร ตำแหน่งในกลุ่ม และอัตราความถี่ในการ เข้าร่วมประชุมกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ The Pearson Product-moment Correlation Step-wise Multiple Regression และการใช้ Dummy variable technique

ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า มีปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลเป้าหมายเพียง 4 ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการประเมินผลโครงการ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

ก. จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบกับเกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา

$$(r = .29 ; P < .001)$$

ข. การดำรงตำแหน่งในกลุ่ม ($r = .18 , P < .001$)

ค. การเป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร ($r = .16 , P < .001$)

ง. ความถี่ในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ($r = .08 , P < .05$) (ตาราง 20)

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลกับระดับการประเมินผลดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ทางบวกทั้งหมด แสดงว่ายิ่งบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกรผู้นำ, เกษตรกรทั่วไป) มีโอกาสได้พบเกษตรกรตำบลมาก เป็นสมาชิกกลุ่มการเกษตร หรือดำรงตำแหน่งในกลุ่ม หรือมี โอกาสเข้าร่วมประชุมกลุ่มบ่อย ๆ บุคคลเป้าหมายเหล่านั้นยังมีแนวโน้มที่จะประเมินผลค่าของ โครงการสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลดังกล่าว มีโอกาสรู้จักเกษตรกรตำบลและได้รับข่าวสาร การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมมากขึ้น จึงมีเจตคติที่ดีต่อโครงการ ทำให้การ ประเมินค่าของโครงการสูงขึ้นด้วย

ตาราง 20 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย กับระดับ
ผลประโยชน์โครงการ ($n = 441$) เกษตรกรผู้นำ , เกษตรกรทั่วไป)

ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล	r	หมายเหตุ
1. จำนวนครั้งที่ได้พบเกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา	.29***	
2. การเป็นสมาชิกกลุ่ม	.16***	(Dummy)
3. ตำแหน่งในกลุ่ม	.18***	
4. ความดีในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม	.08*	(Dummy)

หมายเหตุ

* $p < .05$

*** $p < .001$

อย่างไรก็ดีวิเคราะห์ด้วย วิธีการ Multiple correlation Regression แบบ Step - wise ปรากฏว่า เหลือเพียงปัจจัยเดียวที่มีผลต่อการทำนายระดับค่าผลประโยชน์โครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ จำนวนครั้งที่ได้พบเกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือน (ตาราง 21) ประมวลร้อยละ 8 ของการผันแปรของค่าผลประโยชน์โครงการเกี่ยวข้องกับการผันแปรของจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบเกษตรกรตำบล อีกร้อยละ 92 ของการประเมินผลโครงการ (ในทรัพย์สินของเกษตรกร) ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ Multiple Correlation Regression ระหว่างจำนวนครั้งที่บุคคลเป้าหมายได้พบเกษตรกรตำบลในรอบ ๕ เดือนกับค่าผลประโยชน์โครงการ (n = 441)

ปัจจัย	Regression Coefficient	Zero-Order Correlation	Partial Correlation
จำนวนครั้งที่ได้พบ เกษตรกรตำบลในรอบ 3 เดือน	.70	.29**	.29***

Constant = 147.38

Multiple R = .29 ; $R^2 = .08$ Standard Error = 18.10

F = 40.52*** df. 1,439

*** P < .001

สมการการทำนาย

สมการเพื่อใช้ทำนายระดับค่าผลประโยชน์โครงการของบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกรผู้นำและเกษตรกรทั่วไป) สามารถเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$Y = 147.38 + .70 (X_1)$$

โดย

Y = ระดับค่าผลประโยชน์โครงการ (0-210)

X_1 = จำนวนครั้งที่บุคคลเป้าหมายได้พบเกษตรกรตำบล

ตารางต่อไปแสดงผลการทำนายระดับค่าผลประโยชน์โครงการ เมื่อจำนวนครั้งที่บุคคลเป้าหมายได้พบเกษตรกรตำบลแปรเปลี่ยนไป

ตาราง 22. การทำนายระดับค่าผลประโยชน์โครงการ ตามการผันแปรของจำนวนครั้งที่บุคคลเข้า
หมายได้พบเกษตรกรตำบล

จำนวนครั้งที่บุคคลเข้าหมาย ได้พบเกษตรกรตำบล	ระดับค่าผลประโยชน์ โครงการทั้งหมด	ค่าเฉลี่ย
0	147.38	3.50
1	148.08	3.52
5	150.88	3.57
10	154.38	3.66
20	161.38	3.83

4. ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประโยชน์โครงการกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหาร โครงการ

การวิเคราะห์เรื่องนี้ เพื่อต้องการศึกษาว่า การที่เกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ
ประเมินค่าของโครงการสูงหรือต่ำนั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยส่วนบุคคลอะไรบ้าง

ปัจจัยส่วนบุคคลที่นำมาศึกษา ได้แก่ เพศ ระดับอายุ อาชีพของบิดา ระดับการ
ศึกษา ภูมิลำเนาเดิม การพูดภาษาถิ่น (คำเมือง) จำนวนครั้งที่ได้พบเกษตรกร และระดับ
ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของ The Pearson Productmoment Correlation
ปรากฏว่า มีปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าว สัมพันธ์กับระดับผลประโยชน์โครงการ ตามระดับค่าสัมประสิทธิ์
ความสัมพันธ์ดังนี้ (ตาราง 23)

1. ความพึงพอใจต่อระบบการเยี่ยมเกษตรกร ($r = .61$; $P < .001$)
2. ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน ($r = .49$; $P < .001$)
3. ความพึงพอใจต่อระบบการอบรมรายภาค ($r = .41$; $P < .001$)
4. ความพึงพอใจต่อพาหนะที่ใช้ปฏิบัติงาน ($r = .39$; $P < .001$)
5. ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือนเมื่อเทียบกับปริมาณงาน ($r = .39$; $P < .001$)
6. ความพึงพอใจต่อวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริม ($r = .35$; $P < .001$)
7. ความพึงพอใจต่อการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ($r = .33$; $P < .001$)
8. ความพึงพอใจต่อการดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ($r = .32$; $P < .001$)
9. ความพึงพอใจต่อโอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง ($r = .29$; $P < .001$)
10. ระดับอายุ ($r = -.25$; $P < .001$)
11. ความพึงพอใจต่อความพร้อมและพอเพียงของเอกสารทางการเกษตร (เพื่อแจกจ่ายให้แก่เกษตรกร) ($r = .20$; $P < .05$)

จะเห็นว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าว ล้วนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับค่าผลประโยชน์โครงการทั้งสิ้น ยกเว้นระดับอายุ มีความสัมพันธ์ทางลบ หมายความว่า เกษตรตำบลหรือผู้บริหารโครงการที่มีอายุมาก มีแนวโน้มที่จะประเมินค่าโครงการต่ำ เหตุผลเพราะว่า ผู้บริหารโครงการ ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุมาก (มากกว่าเกษตรตำบล) ต่างประเมินผลโครงการในระดับต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (ตาราง 14-19) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้วางโครงการ หรือได้รับโครงการมาจากเบื้องบน และตั้งเป้าหมายไว้สูงกว่ากลุ่ม ๆ อื่น ๆ เมื่อโครงการไม่บรรลุผลดังที่ตั้งใจไว้ จึงให้ค่าผลประโยชน์โครงการต่ำส่งผลให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับอายุกับค่าผลประโยชน์โครงการเป็นไปในทางลบ

ตาราง 23 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ
กับระดับค่าผลประโยชน์โครงการ ($n = 72$)

ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล	r
1. ความพึงพอใจต่อระบบเยี่ยม	.61
2. ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน	.49
3. ความพึงพอใจต่อระบบการอบรม	.41
4. ความพึงพอใจต่อหาหนะปฏิบัติงาน	.39
5. ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน	.39
6. ความพึงพอใจต่อวัสดุอุปกรณ์การส่งเสริม	.35
7. ความพึงพอใจต่อการประสานงาน	.33
8. ความพึงพอใจต่อผู้บังคับบัญชา	.32
9. ความพึงพอใจต่อการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง	.29
10. ระดับอายุ	-.25
11. ความพึงพอใจต่อความพร้อมและพอเพียงของเอกสารการเกษตร	.20

การวิเคราะห์ด้วยวิธีการ Multiple Correlation Regression แบบ Step - wise ปรากฏว่า เหลือปัจจัยเพียง 5 ปัจจัย ที่ผลต่อการทำนายระดับการให้ค่าผลประโยชน์โครงการที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ (เรียงตามลำดับความสำคัญในการทำนาย) (1) ความพึงพอใจต่อระบบการเยี่ยมเกษตรกร (2) ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน (3) ระดับอายุ (4) ความพึงพอใจต่อหาหนะที่ใช้ปฏิบัติงาน (5) ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน เปรียบเทียบกับปริมาณงาน (ตาราง 24)

จากการพิจารณาว่า partial correlation จะพบว่า เมื่อมีการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ให้อยู่ที่ บ่อยให้ปัจจัยหนึ่งผันแปรเพียงปัจจัยเดียว จะพบว่า ค่าความสัมพันธ์ต่อผลประโยชน์จะลดลง แต่ยังคงความสำคัญทางสถิติ

ในกรณีของความพึงพอใจต่อ ปริมาณเงินเดือนเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงานนั้น เมื่อไม่มีการควบคุมตัวแปรอื่น ความสัมพันธ์ของความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน กับค่าผลประโยชน์ผลจะเป็นไปในทางบวก แต่เมื่อมีการควบคุมปัจจัยอื่น ให้เฉพาะค่าความสัมพันธ์ของความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน ผันแปรไปเพียงปัจจัยเดียว บปรากฏว่า ค่าความสัมพันธ์กับผลประโยชน์กลับแปรไปทางลบ ยิ่งไม่พอใจต่อปริมาณเงินเดือนเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณงานยิ่งให้ค่าประเมินโครงการสูง

เมื่อนำปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยเข้าในสมการถดถอย ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลดังกล่าวสามารถอธิบายเกี่ยวกับการแปรผันของระดับค่าผลประโยชน์โครงการในทัศนคติของเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการได้ร้อยละ 48 (ตาราง 24)

ตาราง 24 ผลวิเคราะห์ Multiple Correlation Regression

ระหว่างระดับค่าผลประโยชน์โครงการกับ ความพึงพอใจในระบบเยี่ยม, พาหนะปริมาณเงินเดือน สภาพที่ทำงาน และระดับอายุของเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการ (n = 72)

ปัจจัย	Regression Coefficient	Zero-Order Correlation	Partial Correlation
ระบบเยี่ยม	10.61	.61***	.49***
สภาพที่ทำงาน	4.28	.49***	.26***
ระดับอายุ	-.38	.25***	-.23**
พาหนะปฏิบัติงาน	3.60	.39***	.20*
ปริมาณเงินเดือนเทียบกับปริมาณงาน	-3.33	.29***	-.19*

Constant = 102.57

Multiple R = .70 ; $R^2 = .48$ Standard Error = 12.52

F = 12.41*** df = 5,66

* P < .05

** P < .01

*** P < .001

สมการการทำนาย

สมการการทำนายระดับการให้ค่าผลประโยชน์โครงการในทรรศนะของเกษตรกรตำบล
และผู้บริหารโครงการ สามารถเขียนได้ดังนี้

$$Y = 102.57 + 10.61 (X_1) + 4.28 (X_2) - .38 (X_3) \\ + 3.60 (X_4) - 3.33 (X_5)$$

โดย

Y = ระดับค่าผลประโยชน์โครงการ (0-210)

X_1 = ความพึงพอใจต่อระบบเยี่ยม

X_2 = ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน

X_3 = รัชชอายุ

X_4 = ความพึงพอใจต่อพาหนะปฏิบัติงาน

X_5 = ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน

$\bar{x}$ ของ $x_1 = 3.55$

$\bar{x}$ ของ $x_2 = 3.64$

$\bar{x}$ ของ x_3 เกษตรตำบล = 33.15 ปี , ผู้บริหาร = 39.36 ปี

$\bar{x}$ ของ $x_4 = 3.58$

$\bar{x}$ ของ $x_5 = 3.32$

ตารางต่อไปนี้แสดงผลการทำนายผลประโยชน์โครงการเมื่อรัชชอายุแปรเปลี่ยนไป
แต่ปัจจัยด้านอื่น ๆ คงที่

ตาราง 25 การทำนายระดับผลประเมินโครงการตามความผันแปรของอายุ เมื่อปัจจัยด้านความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ คงที่

ระดับอายุ	ระดับค่าผลประเมินโครงการ ทั้งหมด	ค่าเฉลี่ย
30	146.25	3.48
35	144.35	3.43
40	142.45	3.39
45	140.55	3.35
50	138.65	3.30

5. ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมาย และแบบสอบถามเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการ

คำถามเกี่ยวกับทฤษฎีองค์การดำเนินงานโครงการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย คำถาม 42 ข้อ (ทั้งหมดเป็นแบบ Likert 5 ระดับ) แยกเป็นด้าน ข้าราชการทราบดี 11 ข้อ คุณภาพเกษตรกรตำบล 12 ข้อ , วิธีการส่งเสริม 8 ข้อ โครงการส่งเสริมและผลกระทบของโครงการที่ทำไปแล้ว 10 ข้อ และโครงการส่งเสริมโดยส่วนรวม 1 ข้อ

คำถามทั้งหมดใช้สัมภาษณ์ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) เป็นคำถามส่วนที่เหมือนกันหมด (คำถามส่วนอื่นแตกต่างกันไป)

ก่อนที่จะนำไปรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการ pre-test แบบทดสอบ โดยแยกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 10 คน ผลปรากฏว่า ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Cronbach alpha) ดังนี้

ชุดของผู้บริหารโครงการ	.93
ชุดของเกษตรกรตำบล	.95
ชุดของเกษตรกรผู้นำ	.88
ชุดของเกษตรกรทั่วไป	.91

วัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายของการวิจัยครั้งนี้เพื่อต้องการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร เพื่อปรับปรุงแบบการประเมินผลโครงการที่ใช้งานได้มีความเชื่อมั่นสูง

ดังนั้นเมื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) จึงได้ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบใหม่โดยใช้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) ปรากฏว่า เนื่องจากข้อจำกัดของคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ ไม่สามารถวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ จึงต้องแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ ($n = 172$) และกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ($n = 441$)

ผลการวิเคราะห์ ปรากฏว่า cronbach alpha ดังนี้.

- ก. ชุดของกลุ่มเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการ (ภาคผนวก ข.) มีค่า cronbach alpha รวม เท่ากับ .948 รายละเอียดความเชื่อมั่นรายข้อดูได้ในตาราง 26
- ข. ชุดของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย (ภาคผนวก ก.) มีค่า Cronbach alpha รวมเท่ากับ .863 รายละเอียดความเชื่อมั่นรายข้อดูได้ในตาราง 27

แม้ว่าแบบการประเมินผลครั้งนี้จะให้ค่าความเชื่อมั่นไม่สูงเท่ากับ Young และ Cunningham (1977) ซึ่งสูงถึง .98 แต่ก็นับได้ว่ามีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูงมาก น่าจะนำไปปรับปรุงได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

ตาราง 26 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกษตรกรทำปศุสัตว์และผู้บริหาร เพื่อใช้ประเมินผล
โครงการส่งเสริมการเกษตร ($n = 72$)

ข้อที่	ค่า Alpha	ค่าตัดขื่อนี้
1	.947	
2	.947	
3	.947	
4	.947	
5	.947	
6	.946	
7	.946	
8	.946	
9	.945	
10	.945	
11	.947	
12	.945	
13	.947	
14	.945	
15	.946	
16	.946	
17	.947	
18	.945	
19	.945	
20	.945	

ตาราง 26 (ต่อ)

ข้อที่	ค่า Alpha	กำจัดข้อนี้ออก
21	945	
22	946	
23	946	
24	946	
25	946	
26	946	
27	948	
28	948	
29	946	
30	947	
31	946	
32	948	
33	947	
34	946	
35	946	
36	945	
37	945	
38	946	
39	945	
40	945	
41	946	
42	945	

Cronbach alpha = .948

ตาราง 27 ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์บุคคลเป้าหมาย เพื่อใช้ประเมินผล
โครงการส่งเสริมการเกษตร (n = 441)

ข้อที่	ค่า Alpha ถ้าตัดข้อนี้ออก
1	.859
2	.858
3	.857
4	.855
5	.857
6	.855
7	.857
8	.857
9	.858
10	.862
11	.857
12	.854
13	.856
14	.856
15	.856
16	.859
17	.858
18	.857
19	.857
20	.854
21	.861
22	.858
23	.857
24	.855
25	.857
26	.859
27	.860
28	.865
29	.862
30	.862
31	.870
32	.865
33	.867
34	.863
35	.866
36	.864
37	.863
38	.861
39	.865
40	.862
41	.852
42	.860

Cronbach Alpha = .863

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ปัญหา

ปัญหาสำคัญมาอย่างหนึ่งของการส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทยขณะนี้คือการขาดการประเมินผลงานอย่างใกล้ชิดต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะสาเหตุหลายประการ เช่น การมีเจตคติไม่ดีต่อการติดตามประเมินผล, การไม่ยอมรับความจริงในผลทางลบ, การขาดความรู้ด้านการประเมินผลและการไม่เห็นความสำคัญของการประเมินผล

จุดประสงค์หลักของการวิจัยเรื่องนี้ก็เพื่อประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ ในทรรศนะของบุคคลเป้าหมายและผู้บริหารโครงการระดับต่าง ๆ

แนวความคิดทางทฤษฎี

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องการข้อเท็จจริงเพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ จุดประสงค์ของการประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ในการส่งเสริมก็เพื่อ ก. ประเมินประสิทธิภาพของบุคลากร ข. ประเมินผลโครงสร้างของหน่วยงาน ค. เพื่อประสิทธิภาพของโครงการ ง. เลือกแนวทางใหม่ที่ดีกว่า จ. เปลี่ยนโครงการ ฉ. เพื่อเพิ่มความเข้าใจ

วิธีการประเมินผลเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวมีอยู่มากมายหลายวิธี สำหรับการศึกษารังนี้เลือกใช้วิธีการประเมินผลโครงการส่งเสริมโดยบุคคลเป้าหมายตามแบบที่ได้พัฒนาและทดสอบ โดย Young และ Cunningham (1977)

เทคนิคที่ใช้คือ การรวบรวมข้อมูลจากบุคคลเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโครงการส่งเสริม โดยใช้แบบสัมภาษณ์และสอบถามเกี่ยวกับโครงการส่งเสริมการเกษตรใน 4 หมวดหมู่คือ (1) ข่าวดสาร (2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริม (3) วิธีการส่งเสริม และ (4) โครงการให้การศึกษา

วัตถุประสงค์หลักของการศึกษาของ Young และ Cunningham ก็เพื่อระบุหลักฐานอันเป็นรูปธรรมที่แสดงถึง หรือเป็นตัวชี้ความสำเร็จของโครงการส่งเสริมการเกษตรและเพื่อสร้างเทคนิคการวัดผลโครงการส่งเสริมในธรรมชาติของบุคคลเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลประโยชน์ระหว่างธรรมชาติของเกษตรกรทั่วไป เกษตรกรตำบล เกษตรกรผู้นำ และผู้บริหารโครงการ เกี่ยวกับองค์ประกอบของโครงการส่งเสริมในเรื่อง
 - 1.1 ข้าราชการ
 - 1.2 คุณภาพของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
 - 1.3 วิธีการส่งเสริม
 - 1.4 การดำเนินงานและผลของโครงการส่งเสริม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับผลประโยชน์กับ
 - 2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของบุคคลเป้าหมาย
 - 2.2 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบล และผู้บริหารโครงการ
3. เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตร

สรุปวิธีการวิจัย

ข้อมูลรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 520 คน (ช่วงกุมภาพันธ์-เมษายน 2530) จากท้องที่ 6 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ (แบ่งอำเภอทั้งหมดออกเป็น 2 กลุ่ม ก.กลุ่มเขตเกษตรน้ำฝน ข. กลุ่มเขตเกษตรชลประทาน แล้วสุ่มมากลุ่มละ 3 อำเภอ) ได้แก่อำเภอแม่แตง สันทราย สันป่าตอง ฮอด เชียงดาว และแม่อาย

ในแต่ละอำเภอได้รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรอำเภอ ผู้ช่วยเกษตรกรอำเภอ และเกษตรกรตำบลทุกคน

ในแต่ละตำบลได้สุ่มรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้นำตำบล ๆ ละ 2 คน และเกษตรกรทั่วไปอีกตำบลละ 6 คน

ในระดับจังหวัดได้รวบรวมข้อมูลจากเกษตรจังหวัด ผู้ช่วยเกษตรจังหวัด และนักวิชาการระดับจังหวัดภายหลังการรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้เลือกเฉพาะข้อมูลที่สมบูรณ์ ซึ่งมี 513 ตัวอย่าง แบ่งข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่

ผู้บริหาร	19 คน
เกษตรตำบล	53 คน
เกษตรกรผู้นำ	110 คน
เกษตรกรทั่วไป	331 คน

ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ใช้รวบรวมข้อมูล ได้ดัดแปลงจาก แบบการประเมินผลงานส่งเสริมของ Young และ Cunningham (1977) , ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นระดับ .98 ภายหลังการดัดแปลงได้นำไปทดสอบก่อนการรวบรวมข้อมูลจริง (Pre-test) พบว่าค่าความเชื่อมั่น

ชุดของผู้บริหารมีค่าความเชื่อมั่น	.93
ชุดของเกษตรตำบลมีค่าความเชื่อมั่น	.95
ชุดของเกษตรกรผู้นำมีค่าความเชื่อมั่น	.68
ชุดของเกษตรกรทั่วไปมีค่าความเชื่อมั่น	.91

การวิเคราะห์ข้อมูล

โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้คือ ชุดสถิติทางสังคมศาสตร์

(SPSS)

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหารงานส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.21) เป็นชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 39 ปี ส่วนมากมีภูมิลำเนาเดิมในภาคเหนือ ในรอบเดือนหนึ่งๆ ผู้บริหารระบุว่ามีโอกาสพบปะเกษตรกรประมาณ 10 ครั้ง
2. เกษตรตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณร้อยละ 92 เป็นชายมีอายุเฉลี่ยประมาณ 33 ปี ส่วนมากจบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ทุกคนระบุว่าสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ และในรอบ 1 เดือน มีโอกาสพบปะเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ 17 ครั้ง มีความพึงพอใจในการทำงานส่งเสริมระดับปานกลาง
3. เกษตรกรผู้นำของจังหวัดเชียงใหม่ กว่าร้อยละ 90 เป็นชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 44 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 9 ไร่ ส่วนมากประกอบอาชีพทำนาในรอบ 1 เดือน มีโอกาสพบเกษตรกรตำบล ประมาณ 3 ครั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญคือ เกษตรตำบล
4. เกษตรกรทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 90 เป็นชายมีอายุเฉลี่ยประมาณ 43 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ ประมาณ 8 ไร่ ทำนาเป็นอาชีพหลัก รอบเดือนหนึ่ง ๆ มีโอกาสพบเกษตรกรตำบลประมาณ 1 ครั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญคือ เกษตรตำบล เพื่อนบ้าน และเกษตรกรผู้นำ
5. ผลประเมินด้านการให้ข่าวสารความรู้ เฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ($n = 513$) ปรากฏว่าไม่มีรายการใดได้รับคะแนนอยู่ในระดับ "ดีเยี่ยม" คะแนนเฉลี่ยด้านการให้ข่าวสารของเกษตรกรตำบลทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีรายการที่ได้รับคะแนนสูงสุด 3 อันดับแรกเรียงไปตามลำดับดังนี้ ความเต็มใจช่วยเหลือของเกษตรกรตำบล เกษตรตำบลเป็นผู้มีความรู้ หน่วยงานส่งเสริมเป็นแหล่งความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ส่วนในเรื่องที่ได้คะแนนต่ำสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ความรวดเร็วของการบริการข่าวสารเมื่อเกษตรกรต้องการ ความสามารถของเกษตรกรตำบลที่จะแก้ไขเมื่อเกษตรกรมีความขัดแย้งเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูล และการนำข่าวสารไปใช้ประโยชน์ (ไม่ใช่เป็นเพียงพจนานุกรม) กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันในผลประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. ผลประเมินด้านคุณภาพของเกษตรตำบล คะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด ($n = 513$) อยู่ในระดับ "ดี" ไม่มี รายการใดเกี่ยวกับคุณภาพของเกษตรตำบลได้รับคะแนนระดับ "ดีมาก" คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรกได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ของเกษตรตำบลต่อประชาชนทั่วไป บุคลิกภาพของเกษตรตำบล และความสัมพันธ์ของเกษตรตำบลกับประชาชนในท้องถิ่น ส่วนรายการที่ได้รับคะแนนผลประเมินต่ำสุด 3 อันดับสุดท้ายได้แก่ การชวนชวนหาความรู้ของเกษตรตำบล ความสามารถของเกษตรตำบลในการนำความรู้ไปใช้ ประสิทธิภาพและภูมิหลังของเกษตรตำบล อย่างไรก็ตามผลประเมินของแต่ละกลุ่มตัวอย่างล้วนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ

7. ผลประเมินด้านวิธีการส่งเสริมคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมด ($n = 513$) อยู่ในระดับ "ปานกลาง" คะแนนผลประเมินส่วนมากอยู่ในระดับต่ำ มีวิธีการส่งเสริม 2 วิธี ที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยรวม ระดับ "แย่" คือการจัดทัศนศึกษา และการเยี่ยมของนักวิชาการในหมู่บ้าน รายการที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยของผลประเมินระดับปานกลางได้แก่ เรื่องการฝึกอบรมระยะสั้น การสาธิตและการทดสอบเทคโนโลยี คุณภาพของสิ่งพิมพ์ มีเพียง 2 รายการที่ได้รับคะแนน ระดับ "ดี" คือเรื่อง การเยี่ยมเยียนของเกษตรตำบลที่บ้าน เกษตรกร และจำนวนและคุณภาพของการประชุม

8. ผลประเมินด้าน การจัดทำโครงการส่งเสริมการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ โดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี โครงการส่วนใหญ่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น แต่การมุ่งให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการวางแผนและดำเนินงาน นั้นยังอยู่ในเกณฑ์ "ปานกลาง"

9. ผลกระทบของโครงการส่งเสริมการเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ดำเนินไปแล้ว นั้นผลประเมินระบุว่าทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ และได้ผลผลิตสูงขึ้นในเกณฑ์ "ดี" แต่ผลกระทบต่อเกษตรกรด้าน ความหวังในอนาคต (ว่าจะดีขึ้น) การเพิ่มรายได้ของครอบครัว และการที่ขจัดทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงเพียงในระดับ "ปานกลาง" เท่านั้น

10. จากข้อถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างทุกคนประเมินโครงการส่งเสริมการเกษตรในท้องถิ่นของตนเอง โดยส่วนรวมว่าอยู่ในระดับใด? ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยของทุกฝ่ายไม่ว่าในहरรณะของผู้บริหาร เกษตรตำบล และบุคคลเป้าหมาย ต่างไม่แตกต่างกันทางสถิติ โดยทุกฝ่ายระบุว่าโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับ "ปานกลาง"

11. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรที่มีอิทธิพลสัมพันธ์กับผลประเมินโครงการได้แก่

ก. จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบกับเกษตรตำบลในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา

$$(r = .29 ; P < .001)$$

ข. การดำรงตำแหน่งในกลุ่ม ($r = .18 ; P < .001$)

ค. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ($r = .16 ; P < .001$)

ง. ความถี่ในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม ($r = .08 ; P < .05$)

12. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรต่อไปนี้ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลประเมินโครงการ (H) ผิด (ข) อายุ (ค) จำนวนคนในครอบครัว (ง) ระดับการศึกษา (จ) ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร (ฉ) กิจกรรมหลักของเกษตรกร (ช) การรู้จักเกษตรตำบล (หรือไม่รู้จัก)

13. ผลการวิเคราะห์ด้วย Multiple Correlation Regression ปรากฏว่ามีเพียงปัจจัยเดียว (เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกร) ที่มีผลต่อการทำนายระดับค่าผลประเมินโครงการได้แก่ จำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบเกษตรตำบลในรอบ 3 เดือน ($R^2 = .08 ; F=40.52 ; P < .001$) สมการการทำนายสามารถเขียนได้ดังนี้

$$Y = 147.38 + .70 (x_1)$$

โดย

Y = ระดับค่าผลประเมินโครงการ

x_1 = จำนวนครั้งที่เกษตรกร ได้พบเกษตรตำบลในรอบ 3 เดือน

14. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการที่มีอิทธิพลสัมพันธ์กับผลประเมินโครงการได้แก่

- ก. ความพึงพอใจต่อระบบการเชื่อมเกษตรกร ($r = .61$; $P < .001$)
- ข. ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน ($r = .49$; $P < .001$)
- ค. ความพึงพอใจต่อระบบการอบรมรายักษ์ ($r = .41$; $P < .001$)
- ง. ความพึงพอใจต่อพาหนะที่ใช้ปฏิบัติงาน ($r = .39$; $P < .001$)
- จ. ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือนเมื่อเทียบกับปริมาณงาน
($r = .39$; $P < .001$)
- ฉ. ความพึงพอใจต่อวัสดุอุปกรณ์ในการส่งเสริม ($r = .35$; $P < .001$)
- ช. ความพึงพอใจต่อการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ($r = .33$; $P < .001$)
- ซ. ความพึงพอใจต่อการดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชา ($r = .32$; $P < .001$)
- ฅ. ความพึงพอใจต่อโอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง ($r = .29$; $P < .001$)
- ญ. ความพึงพอใจต่อความพร้อมและพอใจเพียงของเอกสารทางการเกษตร
($r = .20$; $P < .05$)
- ฎ. ระดับอายุ ($r = -.25$; $P < .001$)

16. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหารโครงการต่อไปนี้ไม่มี
ความสัมพันธ์กับผล ประเมินโครงการ (ก) เพศ (ข) อาชีพของบิดา (ค) ระดับการศึกษา
(ง) ภูมิลาเนาเดิม (จ) การพูดภาษาท้องถิ่นได้ (ฉ) จำนวนครั้งที่มีได้พบกับเกษตรกร
(ช) ความพึงพอใจต่อความพร้อมของโทรศัพท์ส่วนบุคคล (ซ) ความพึงพอใจต่อการมีโอกาสนในการศึกษาต่อ

17. ผลการวิเคราะห์ด้วย Multiple Correlation Regression บ่งชี้ว่า
เหลือปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรตำบลและผู้บริหาร เพียง 5 ปัจจัย ที่มีผลต่อการทำนาย
ระดับค่าผลประเมินได้แก่ (ก) ความพึงพอใจต่อระบบการเชื่อมเกษตรกร (ข) ความพึงพอใจต่อสภาพ
ที่ทำงาน (ค) ระดับอายุ (ง) ความพึงพอใจต่อพาหนะที่ใช้ปฏิบัติงาน (จ) ความพึงพอใจต่อปริมาณ
เงินเดือนเปรียบเทียบกับปริมาณงาน ($R^2 = .45$; $F = 12.41$; $P = < .001$)

สมการการทำนายสามารถเขียนได้ดังนี้

$$Y = 102.51 + 10.61 (X_1) + 4.28 (X_2) - .38 (X_3) + 3.60 (X_4) - 3.33 (X_5)$$

โดย

Y = ระดับค่าผลประเมินโครงการ

X_1 = ความพึงพอใจต่อระบบเขียน

X_2 = ความพึงพอใจต่อสภาพที่ทำงาน

X_3 = ระบุอายุ

X_4 = ความพึงพอใจต่อพาหนะปฏิบัติงาน

X_5 = ความพึงพอใจต่อปริมาณเงินเดือน

18. ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินผลโครงการทั้งหมด ปรากฏว่า cronbach alpha ดังนี้

ก. ชุดของกลุ่มเกษตรกรระดับคณะกรรมการโครงการ ($n = 72$)

มีค่า Cronbach alpha รวมเท่ากับ .946

ข. ชุดของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ($n = 441$) มีค่า Cronbach alpha รวมเท่ากับ .863

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบสามารถให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่เด่นชัดประการหนึ่งก็คือ ในอดีตนั้นเกษตรกรส่วนมากระบุว่า แหล่งข่าวสารการเกษตรที่สำคัญของตน คือ เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง แต่ภายหลังจากการใช้ ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน นี้ปรากฏว่าแหล่งความรู้การเกษตรหลักของเกษตรกรได้เปลี่ยนเป็นเกษตรตำบล เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับในหัวเกษตรกรด้วยแต่ควรมีการปรับปรุงด้านความรู้รวดเร็วและความทันสมัยของข่าวสาร เทคโนโลยีที่นำไปส่งเสริมควรมีการทดสอบในห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอว่าจะมีผลดีต่อผู้ใช้ อย่างแท้จริงและเกษตรตำบลควรพยายามชวนชวนหาความรู้มากขึ้น

2. เกษตรตำบลไม่ควรมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับเกษตรกรผู้นำ (สพม) ทั้งการคาดหวังว่าเกษตรกรผู้นำจะเผยแพร่ความรู้ไปสู่เกษตรกรทั่วไป (ชายอื่น ๆ) มากเกินไป เพราะการวิจัยทั้งครั้งนี้และครั้งอื่น ๆ (ดู วิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์, 1984)

ได้ชี้ชัดว่าได้ เกิดช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรกับเกษตรกรทั่วไป

ยุทธวิธีการใช้เกษตรกรผู้นำเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารก่อให้เกิดปัญหาความไม่ยุติธรรมในการพัฒนา (Inequity of development consequence) เมื่อเกษตรกรผู้นำเป็น บุคคลเป้าหมายตายตัว ข่าวสารต่าง ๆ ก็จะส่งผ่านไปยังเกษตรกรผู้นำตลอดเวลาทำให้เกิดการ ได้เปรียบด้านข้อมูล ก้าวหรือผลประโยชน์ระยะแรกจะตกอยู่กับคนกลุ่มนี้ตลอดเวลา ทำให้เกิดช่องว่างทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างเกษตรกรผู้นำและเกษตรกรทั่วไป

3. หากกรมส่งเสริมการเกษตรยังมุ่งที่จะใช้ยุทธวิธีเดิมก็คือการส่งข่าวสารผ่านเกษตรกร ผู้นำ ข้อเสนอแนะต่อไปนี้อาจช่วยลดปัญหาความไม่ยุติธรรมในการพัฒนาได้

3.1 เพิ่มการใช้วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มให้มากขึ้น

3.2 เกษตรกรผู้นำต้องมีการเลือกใหม่ เพื่อการหมุนเวียนโอกาส เช่นทุก ๆ 2 ปี หรือ 3 ปี เป็นต้น

3.3 พยายามสร้างสภาพการณ์เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ชิงกันและกันให้มากขึ้น

3.4 กิจกรรมการส่งเสริมต่างควรมุ่งเน้นไปที่เกษตรกรระดับกลาง และเกษตรกรเล็ก ๆ รายย่อยมากขึ้น เพราะจากประสบการณ์ที่พบนั้น เกษตรตำบลหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมักเน้นการทำงาน ไปที่เกษตรกรที่มีฐานะดีเป็นส่วนใหญ่

3.5 ระบบการส่งเสริมแบบฝึกอบรมและเยี่ยมชมเป็นแบบที่คิดค้นและพัฒนาในต่างประเทศ การนำเข้ามาใช้จำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับค่านิยม ระบบราชการ และ สภาพการณ์อื่น ๆ ของประเทศ (Nationally ideosyncratic) ไม่ใช่ไปลอกเลียนแบบมาทั้งหมด (Internationally imitative)

4. งานส่งเสริมการเกษตรไม่ควรมุ่งหวังความสำเร็จเพียงการเพิ่มการใช้เทคโนโลยี หรือเพียงการเพิ่มผลผลิตเท่านั้น ควรมุ่งในผลกระทบ (Impact) ในระดับที่สูงขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะ การสร้างความมุ่งมั่นในชีวิต (Aspiration) และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกร

5. เนื่องจากความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างจำนวนครั้งที่เกษตรกรได้พบเกษตรกรตำบล กับระดับค่าผลประโยชน์โครงการ ดังนั้นการเพิ่มคุณค่าของโครงการในทรัพย์สินของบุคคลเป้าหมาย อาจกระทำได้โดยเกษตรกรตำบล จะต้องพยายามเพิ่มโอกาสการพบกับบุคคลเป้าหมายทุก ๆ ระดับให้มากขึ้น
6. การวางแผนที่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางทำให้ปรัชญาชิ้นการทำงานส่งเสริมการเกษตร หลักสองประการถูกตั้งขึ้น คือ ก. การมุ่งให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ และ ข. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการทำงานส่งเสริมอันเป็นสิ่งสมควรแก้ไขโดยด่วน
7. การดำเนินงานส่งเสริมไม่ควรมุ่งเน้นวิธีการเผยแพร่ความรู้แบบรายบุคคลมากเกินไป ควรมีการรณรงค์ ให้มีการใช้สื่อผสมผสาน ประกอบกับการถ่ายทอดแบบรายบุคคลด้วย เพื่อให้วิชาการไปสู่เกษตรกรได้อย่างถูกต้อง กว้างขวาง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การอำนวยความสะดวกสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อรูปแบบต่าง ๆ ที่อยู่ในวิสัยจะกระทำได้เป็นสิ่งจำเป็น
8. การประเมินผลโครงการแม้จะก่อความเจ็บปวด แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร สมควรให้มีหน่วยงานกลางเป็นผู้ประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ และบุคลากร ตลอดจนการแสวงหาแนวทางใหม่ที่ดีกว่า
9. การที่ปัจจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของเกษตรกรตำบลมีความสัมพันธ์และมีผลต่อการทำนายค่าผลประโยชน์โครงการโดยตรง การดูแลเอาใจใส่ของผู้บังคับบัญชาเพื่อสร้างความพึงพอใจในการทำงานของเกษตรกรตำบล จึงเป็นสิ่งพึงกระทำโดยเฉพาะ สิ่งที่เกษตรกรตำบลมีความพึงพอใจในระดับต่ำ ขณะนี้ได้แก่ เรื่องโอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง การพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ โอกาสในการศึกษาต่อ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการดำเนินงานส่งเสริม ความพร้อมและพอเพียงของเอกสารทางการเกษตร เพื่อแจกจ่ายตามความต้องการของเกษตรกร
10. แบบการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประเมินผลโครงการส่งเสริมได้ โดยอาลปธัชบุร่งแก้ไขข้อตามบางข้อให้มีความเที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นสูงขึ้น

11. ประการสุดท้ายแต่เป็นสิ่งที่สำคัญมากก็คือ การที่ไม่มีผลประโยชน์โครงการส่งเสริมข้อใดมีค่าเฉลี่ยระดับที่เยี่ยม แม้แต่ข้อเดียว ก็ให้เห็นว่าการจัดทำและดำเนินงานส่งเสริมยังมีจุดที่ต้องแก้ไขในทุก ๆ ด้าน แม้ว่า ผลประเมินส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ "ดี" แต่ค่าเฉลี่ยในเกณฑ์นี้เกือบครึ่ง (ร้อยละ 48.38) มีค่าค่อนข้างต่ำใกล้เคียงกับระดับเกณฑ์ "ปานกลาง" มาก ทำให้ผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายต้องตระหนักว่าการปรับปรุงโครงการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งด้านข่าวสารความรู้ คุณภาพของเกษตรกรตำบล วิธีการส่งเสริม การดำเนินงาน และผลกระทบของโครงการ ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เน้นหนักเฉพาะการประเมินผลโครงการส่งเสริมการเกษตรเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมภารกิจที่กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การประเมินผลโครงการเกี่ยวกับงานเกษตรการเกษตร และยุวชนเกษตร เป็นต้น
2. การวิจัยครั้งนี้เน้นการวิจัยผลของโครงการในด้านต่าง ๆ ไม่ได้เห็นถึงสาเหตุ ข้อด้อยของโครงการบางเรื่อง หากต้องการทราบสาเหตุที่แท้จริงจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์อีกครั้งเพื่อการแก้ไขที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- จรัส ห้าใหญ่. สถิติ 1. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้. 2527.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. การวิจัยประเมินผลโครงการ : ความหมายกระบวนการและอุปกรณ์. (เอกสารโรเนียว ไม่ระบุปีที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์) 14 หน้า.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม) และกรมส่งเสริมการเกษตร เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาเรื่องทิศทางการส่งเสริมการเกษตรในอนาคต. ณ ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ. นครปฐม. 16-18 ธันวาคม 2529.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่. "ข้อมูลการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่" เชียงใหม่ : สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่, 2529. (โรเนียว).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. แนวทางการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2530 (โรเนียวเก็บเล่ม).
- Bennett, Claude F. Analyzing Impacts of Extension Programs. U.S. Extension Service, ESC-575. Washington, D.C. : U.S. Department of Agriculture, 1976.
- Caro, Francis. "Approaches to Evaluative Research : a Review." Human Organization 28 (1971).
- Coleman, J.S. Policy Research in the Social Sciences. New Jersey : General Learning, 1972.
- Compton, Lin J. Extension Program Development. N.Y : Cornell University 1984. (Mimeographed).
- Damrongkiattisak, Wittaya. Communication Effectiveness between Commune Extension Agents and Rice Farmers in Chiangmai, Thailand Pa : Pennsylvania State University, 1984 (Ph.D. Dissertation).

Division of Program and Staff Development. Why Examine Program Effectiveness?

Wisconsin : University of Wisconsin - Extension, 1972.

Forest, Laverne. "Extension's Value". Journal of Extension, XVII

(January/February 1979).

Griessman, B.E. "An approach to evaluating comprehensive social projects."

Educational Technology 9 (1969).

Johnson, D.E. and Wilkinsin, E.A. Five years of Farm and Home Development

in Wisconsin : A comparison of Participation and Control Families.

Research Bulletin No. 223. Madison, Wisconsin : Cooperative

Extension Service, 1961.

March, C.D. An Evaluation of the Farm and Home Development Approach to

Agricultural Extension work in North Carolina. North Carolina

Extension Studies No. IV. Raleigh, N.C. : North Carolina State

College, 1962.

Miller, Robert W. Evaluative Research in Rural Development : Concepts,

Methods, Issues. N.Y : Cornell University ~~University~~

Rossi, P.H.; and Wright, S.R. " Evaluation Research : An Assessment of

Theory, Practices, and Politics, "Evaluation Quarterly 1 : 5-48.

Sabrosky, L.K. Evaluation. Englewood cliffs : Prentice-Hall, Inc., 1966.

Steele, S.M. "Program Evaluation - A Broader Definition." Journal of

Extension, III (Summer 1970).

Suchman, E.A. Action for What ? --A Critique of Evaluative Research.

Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1972.

----- Evaluative Research. New York : Russell Sage Foundation:

1967.

Thiede, W. "Evaluation and Adult Education," Washington : Adult Education Association of the U.S.A., 1964. (Mimeographed)

Tyler, R.W. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago : The University of Chicago Press, 1950.

Udell, G.G. "Yes, a change Agent can Evaluate". Journal of Extension, XIII (Sept./Oct. 1975.)

Weiss, C.H. Evaluation Research : Methods for Assessing Program Effectiveness. Englewood cliffs : Prentice - Hall, Inc., 1972.

Wilson, H.C. and Gallup , G. Extension Teaching Methods. U.S., Extension Service, Circular No. 495. Washington D.C. : U.S. Department of Agriculture, 1955

Young, Richard E. and Cunningham, Clarence S. Extension output Measures as Identified by Extension Clientele. Final Report, Columbus, Ohio : Cooperative Extension Service, The Ohio State University, 1977.

ภาคผนวก ก.
แบบสัมภาษณ์ บุคคลเป้าหมาย
(เกษตรกรทั่วไป และ เกษตรกรผู้นำ)

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

1. ชาย

2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. จำนวนคนในครอบครัวปัจจุบัน.....คน

4. การศึกษา

1. อ่าน เขียนไม่ได้

2. ประถมศึกษา 1 2 3 4 5 6 7

3. มัธยมศึกษา 1 2 3 4 5

4. อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ขนาดของพื้นที่ในการทำการเกษตรทั้งหมด(ทั้งของตนเอง, เช่า).....ไร่

6. กิจกรรมทางการเกษตรที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวของท่านปัจจุบัน

1. เลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....

2. พืชไร่ (ระบุ).....

3. ไม้ผล (ระบุ).....

4. สวนผัก (ระบุ).....

5. ไม้กอกไม้ประดับ (ระบุ).....

6. อื่น ๆ (ระบุ).....

7. ท่านรู้จักเกษตรกรตำบลของท่านหรือไม่

1. รู้จัก

2. ไม่รู้จัก

8. ในช่วง 3 เดือน ที่ผ่านมา ท่านมีโอกาสได้พูดคุยกับเกษตรกรตำบล เพื่อรับความรู้ทางการเกษตร
ประมาณกี่ครั้งครั้ง

9. เมื่อท่านมีปัญหาทางการเกษตร หรือต้องการรับข่าวสารการเกษตรใหม่ ๆ ท่านนิยมไปปรึกษาใครมากที่สุด

1. เพื่อนบ้าน(ที่ไม่ใช่เกษตรกรด้วย)	6. ตัวแทนจำหน่ายผลิตภัณฑ์การเกษตร
2. เกษตรผู้นำ	7. อ่านจากเอกสารสิ่งพิมพ์การเกษตร
3. เกษตรตำบล	8. รับฟังจากวิทยุ
4. เกษตรอำเภอ	9. อื่น ๆ (ระบุ).....
5. พ่อค้าในท้องถิ่น	

10. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในบางหรือไม่

1. ไม่เป็น
2. กลุ่มเกษตรกร
3. กลุ่มสหกรณ์
4. กลุ่มแม่บ้าน
5. อื่น ๆ (ระบุ).....

11. ท่านดำรงตำแหน่งใดในกลุ่มที่ท่านเป็นสมาชิก

1. สมาชิก
2. อื่น ๆ (ระบุ).....

12. ท่านได้เข้าร่วมประชุมกลุ่ม(ที่ท่านเป็นสมาชิก)บ่อยเพียงใด

1. เข้าร่วมประชุมทุกครั้ง
2. มากกว่าครึ่ง(50%)
3. ประมาณครึ่งหนึ่ง
4. น้อยกว่าครึ่ง
5. ไม่เคยเข้าร่วมประชุมเลย

คำถามต่อไปนี้เป็น การสอบถามความรู้สึกของท่าน ต่อการดำเนินงาน
ส่งเสริมการเกษตรในแง่ต่าง ๆ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องต่าง ๆ ซึ่งท่าน
คิดว่าเป็นคำตอบที่ดีที่สุด ในทัศนะของท่าน

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
ก. <u>ข่าวสาร ความรู้</u> 1. <u>ข่าวสารความรู้ที่เผยแพร่</u> ถูกต้อง, เทียบตรง 2. เกษตรตำบลเป็นผู้มีความรู้ 3. <u>ข่าวสาร ความรู้ทันสมัย</u> 4. เกษตรตำบลรู้แหล่งที่จะได้รับ ข่าวสารความรู้ 5. การสนองตอบของเกษตรกรตำบล เมื่อเกษตรกรขอความช่วยเหลือ (ฉับไว ทันเหตุการณ์หรือเชิงซ้ำ) 6. ความเต็มใจช่วยเหลือจาก เกษตรกรตำบลต่อเกษตรกร 7. <u>ข่าวสารข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้</u> (ไม่เป็นเพียงทฤษฎี) 8. หน่วยงานส่งเสริมเป็นแหล่งของ ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ 9. <u>ความรวดเร็วของข่าวสารข้อมูล</u> เมื่อเกษตรกรต้องการ 10. หน่วยงานส่งเสริมคือแหล่งข่าวสาร ความรู้ที่มีคุณภาพ					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีมาก	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
11. เมื่อมีความขัดแย้งเกี่ยวกับข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตร เกษตรตำบล สามารถช่วยเหลือแก้ไขได้ ข. <u>เกษตรตำบล</u> 12. คุณภาพ (ส่วนบุคคล) ของเกษตรตำบล 13. ความสัมพันธ์ของเกษตรตำบลกับ ประชาชนในท้องถิ่น 14. ความสามารถของเกษตรตำบลใน การนำความรู้, เทคโนโลยีไปใช้ 15. การทำงานอย่างเข้มแข็งของ เกษตรตำบล 16. การชวนช่วยศึกษาหาความรู้ของ เกษตรตำบล 17. ประสิทธิภาพและภูมิหลังของ เกษตรตำบล 18. ความซื่อสัตย์ของเกษตรตำบล 19. การอุทิศตัวทำงานของเกษตรตำบล 20. ความเชื่อถือของเกษตรกรต่อ เกษตรตำบล 21. การให้ความร่วมมือของเกษตรตำบล ต่อกิจกรรมท้องถิ่นทั่วไป 22. บุคลิกภาพของเกษตรตำบล 23. มนุษยสัมพันธ์ของเกษตรตำบล ต่อประชาชนทั่วไป					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	จัดใหม่	คง	ปานกลาง	แ	มาก
ค. <u>วิธีการส่งเสริม</u> 24. การเยี่ยมเยือนของเกษตรกรตำบล ที่บ้านเกษตรกร 25. จำนวนการประชุมและคุณภาพ การประชุม 26. การสาธิตและการทดสอบเทคโนโลยี 27. การเยี่ยมของนักวิชาการในหมู่บ้าน 28. การจัดทัศนศึกษา 29. การฝึกอบรมระยะสั้น 30. การจัดโครงการส่งเสริมการเกษตร สำหรับกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะเรื่อง 31. คุณภาพของเอกสารและสิ่งพิมพ์					
ง. <u>โครงการส่งเสริม</u> 32. โครงการส่งเสริมสอดคล้องกับ ความคาดหวัง(ความต้องการ) ของประชาชนในท้องถิ่น 33. การส่งเสริมเป็นการให้การศึกษ แก่เกษตรกร(มุ่งให้เกษตรกรช่วย ตนเองได้ ไม่หวังพึ่งเจ้าหน้าที่ ตลอดไป) 34. โครงการส่งเสริมมีการปรับให้ สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
35. การมีส่วนร่วมของประชาชน (หรือเกษตรกร) ในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริม ท้องถิ่น					
36. ความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะ ช่วยเกษตรกรด้านต่าง ๆ					
จ. ผลของการดำเนินงานโครงการส่งเสริม ที่ดำเนินการไปแล้ว					
37. ทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยี(วิทยา การ)ใหม่ที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น					
38. ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตทางการเกษตร สูงขึ้น					
39. ทำให้เกษตรกรมีความหวังว่าอนาคตจะดีขึ้น					
40. ทำให้เกษตรกรมีรายได้ของครอบครัวสูงขึ้น					
41. ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และสังคมดีขึ้น					
ฉ. โครงการส่งเสริมโดยส่วนรวม					
43. ถ้าจะกล่าวโดยส่วนรวมโครงการส่งเสริม การเกษตรในท้องถิ่นของท่านอยู่ในระดับใด					

ขอความกรุณาอ่านข้อความด้านล่างอีกครั้งว่า ท่านได้ตอบคำถามตามต้องการหรือไม่ ขอขอบคุณ
ในความสนใจของท่านเป็นอย่าง

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
วันที่...../...../.....

แบบสอบถามการวิจัย
ผู้บริหารและผู้ดำเนินงาน
การส่งเสริม

ส่วนที่ 1. ข้อมูลส่วนตัว

1. เพศ
 1. ชาย
 2. หญิง
2. อายุปัจจุบัน.....ปี
3. อาชีพของบิดา
 1. ทำการเกษตร
 2. ไม่ได้ทำการเกษตร
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
 1. ทำทวปริญญตรี
 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท
 4. ปริญญาเอก
5. ภูมิลำเนาเดิมท่านอยู่
 1. ภาคเหนือ
 2. ภาคกลาง
 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 4. ภาคใต้
 5. ภาคตะวันออก
 6. ภาคตะวันตก

6. ปัจจุบันท่านพูดภาษาท้องถิ่น (ภาษาเหนือ) ได้หรือไม่

1. ได้
2. ไม่ได้

7. ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาท่านมีโอกาสได้ประชุมพบปะเกษตรกรประมาณกี่ครั้ง.....ครั้ง

ส่วนที่ 2. ความพึงพอใจในการทำงาน

ในการดำเนินงานส่งเสริมนั้น ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การส่งเสริมประสบผลสำเร็จก็คือ เกษตรตำบลหรือผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในการทำงานของคนเพียงใดกรุณาคอบคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานของเกษตรกรตำบลตามความรู้สึกของท่าน

	5 พอใจ มาก	4 พอใจ	3 ปานกลาง	2 ไม่พอใจ	1 ไม่พอใจมาก
2.1 พาหนะในการทำงาน					
2.2 สภาพที่ทำงาน					
2.3 ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์					
2.4 ความพร้อมและพอเพียงเอกสารทาง การเกษตรเพื่อแจกจ่ายตามความ ต้องการของเกษตรกร					
2.5 วัสดุอุปกรณ์จำเป็นในการดำเนิน งานส่งเสริม					
2.6 โอกาสในการเลื่อนขั้นและตำแหน่ง					
2.7 โอกาสในการศึกษาต่อ					
2.8 ปริมาณเงินเดือนเปรียบเทียบกับ ปริมาณงาน					
2.9 การดูแลเอาใจใส่ของผู้นำระดับบัญชา เมื่อเกษตรกรมีปัญหาในการดำเนิน งานส่งเสริม					
2.10 การประสานงานกับหน่วยงานอื่น					
2.11 ระบบการอบรมรายปี					
2.12 ระบบการเยี่ยมเกษตรกร					

คำถามต่อไปนี้เป็น การสอบถามความรู้สึกของท่าน ต่อการดำเนินงาน
ส่งเสริมการเกษตรในแง่ต่าง ๆ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องต่าง ๆ ซึ่งท่าน
คิดว่าเป็นคำตอบที่ดีที่สุด ในทัศนะของท่าน

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย	แย่มาก
ก. <u>ข่าวสาร ความรู้</u>					
1. ข่าวสารความรู้ที่เผยแพร่ นั้น ถูกต้อง, เพียงตรง					
2. เกษตรตำบลเป็นผู้มีความรู้					
3. ข่าวสาร ความรู้ทันสมัย					
4. เกษตรตำบลรู้แหล่งที่จะไปรับ ข่าวสารความรู้					
5. การสนองตอบของเกษตรกรตำบล เมื่อเกษตรกรขอความช่วยเหลือ (จับใบ หันเหตุการณ์หรือ เชื้องข้า)					
6. ความเต็มใจช่วยเหลือจาก เกษตรกรตำบลต่อเกษตรกร					
7. ข่าวสารข้อมูลสามารถนำไปใช้ได้ (ไม่เป็นเพียงทฤษฎี)					
8. หน่วยงานส่งเสริมเป็นแหล่งของ ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ					
9. ความรวดเร็วของข่าวสารข้อมูล เมื่อเกษตรกรต้องการ					
10. หน่วยงานส่งเสริมคือแหล่งข่าวสาร ความรู้ที่มีคุณภาพ					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
11. เมื่อมีความขัดแย้งเกี่ยวกับข่าวสาร ความรู้ทางการเกษตร เกษตรตำบล สามารถช่วยเหลือนักไ้ได้ ข. เกษตรตำบล 12. คุณภาพ (ส่วนบุคคล) ของเกษตรตำบล 13. ความสัมพันธ์ของเกษตรตำบลกับ ประชาชนในท้องที่ 14. ความสามารถของเกษตรตำบลใน การนำความรู้, เทคโนโลยีไปใช้ 15. การทำงานอย่างเข้มแข็งของ เกษตรตำบล 16. การชวนชาวบ้านศึกษาหาความรู้ของ เกษตรตำบล 17. ประสิทธิภาพและภูมิหลังของ เกษตรตำบล 18. ความซื่อสัตย์ของเกษตรตำบล 19. การอุทิศตัวทำงานของเกษตรตำบล 20. ความเชื่อถือของเกษตรกรต่อ เกษตรตำบล 21. การให้ความร่วมมือของเกษตรตำบล ต่อกิจกรรมท้องถิ่นทั่วไป 22. บุคลิกภาพของเกษตรตำบล 23. มนุษยสัมพันธ์ของเกษตรตำบล ต่อประชาชนทั่วไป					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย่มาก	แย่มาก
ค. <u>วิธีการส่งเสริม</u> 24. การเยี่ยมเยือนของเกษตรกรตำบล ที่บ้านเกษตรกร 25. จำนวนการประชุมและคุณภาพ การประชุม 26. การสาธิตและการทดสอบเทคโนโลยี 27. การเยี่ยมของนักวิชาการในหมู่บ้าน 28. การจัดทัศนศึกษา 29. การฝึกอบรมระยะสั้น 30. การจัดโครงการส่งเสริมการเกษตร สำหรับกลุ่มผู้สนใจพิเศษเฉพาะเรื่อง 31. คุณภาพของเอกสารและสิ่งพิมพ์					
ง. <u>โครงการส่งเสริม</u> 32. โครงการส่งเสริมสอดคล้องกับ ความคาดหวัง(ความต้องการ) ของประชาชนในท้องถิ่น 33. การส่งเสริมเป็นการให้การศึกษ แก่เกษตรกร(มุ่งให้เกษตรกรช่วย ตนเองได้ ไม่หวังพึ่งเจ้าหน้าที่ ตลอดไป) 34. โครงการส่งเสริมมีการปฏิบัติให้ สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น					

ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการส่งเสริม	ดีเยี่ยม	ดี	ปานกลาง	แย่	แย่มาก
35. การมีส่วนร่วมของประชาชน (หรือเกษตรกร) ในการวางแผนและดำเนินงานส่งเสริมใน ท้องถิ่น					
36. ความพยายามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่จะ ช่วยเกษตรกรด้านต่าง ๆ					
จ. ผลของการดำเนินงานโครงการส่งเสริมที่ดำเนินการไปแล้ว					
37. ทำให้เกษตรกรมีการใช้เทคโนโลยี(วิทยา การ)ใหม่ที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น					
38. ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตทางการเกษตร สูงขึ้น					
39. ทำให้เกษตรกรมีความหวังว่าอนาคตจะดีขึ้น					
40. ทำให้เกษตรกรมีรายได้ของครอบครัวสูงขึ้น					
41. ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ และสังคมดีขึ้น					
ฉ. โครงการส่งเสริมโดยส่วนรวม					
43. ถ้าจะกล่าวโดยส่วนรวมโครงการส่งเสริม การเกษตรในท้องที่ของท่านอยู่ในระดับใด					

ขอความกรุณาท่านช่วยตรวจทานอีกครั้งว่า ท่านได้ตอบคำถามหมดทุกข้อหรือไม่ ขอขอบคุณ
ในความอนุเคราะห์ทุกอย่าง

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์
วันที่...../...../.....